

Jaarverslag 2022

Terugblikkend op 2022 heeft de NMG een turbulent jaar achter de rug. Begonnen in de staart van de coronapandemie en met voor een derde deel een nieuwe bezetting hebben we geprobeerd het verschil te maken. In het maatschappelijk debat vinden de thema's van de Natuur en Milieufederatie (NMG) steeds meer zijn weerklank. Daarnaast hebben we ook veel kunnen doen aan concrete projecten. Dat levert echter ook extra druk op de organisatie op.

De NMG heeft financieel gezien een slecht jaar achter de rug. Een jaarresultaat van €50.000 negatief levert op het eerste gezicht een zorgwekkend beeld op. Gelukkig heeft de NMG op dit moment voldoende reserves om dit negatieve resultaat op te vangen.

Uitvoering thema's werkplan

De vier thema's van de NMG: energietransitie, klimaatadaptatie, biodiversiteit en circulariteit kwamen in 2022 steeds meer in het middelpunt van de belangstelling te staan.

Energietransitie

Bij de energietransitie waren de enorm sterk gestegen energieprijzen aanleiding, en de afhankelijkheid van Rusland een belangrijke stimulans, voor een versnelling van de energietransitie. Ook kwam er een grote druk op het kabinet om de gaswinning in Groningen niet te stoppen. De parlementaire enquête aardgaswinning legde echter feilloos bloot hoe Groningen jarenlang het onderspit dolf in de belangenafweging van de Rijksoverheid en de grote oliebedrijven.

Vanuit de NMG hebben we via de Regionale Energie Strategie, het Groninger Gasberaad en de reguliere overlegstructuren geprobeerd het beleid hiervoor te beïnvloeden. Daarnaast hebben we via diverse projecten geprobeerd inwoners van Groningen te helpen bij het vormgeven van de lokale energietransitie, zowel bij de opwek van duurzame energie als bij het besparen van energie.

Klimaatadaptatie

De gevolgen van de klimaatverandering worden steeds meer merkbaar. Lange periodes van droogte wisselen elkaar af met periodes van hevige neerslag. De weersextremen vragen om een andere aanpak, zowel op het microniveau van het individuele huis als bij de ruimtelijke inrichting van Groningen. Middels een symposium met als specifiek thema klimaatadaptatie hebben we een bijdrage geleverd aan zowel bewustwording als richting gegeven voor verstandig beleid. Daarnaast zijn we actief geweest om draagvlak te vinden voor onze Valuta voor Veen aanpak waarmee de uitstoot van CO2 in het veenweidegebied kan verminderen.

Biodiversiteit

In heel 2022 stond de stikstofproblematiek in het centrum van de discussie. Dit culmineerde in de zomermaanden in heftige boerenprotesten. In deze felle maatschappelijke discussie leek het belang van de natuur en de grote impact van de hoge stikstofuitstoot op de biodiversiteit het onderspit te delven. De NMG heeft in deze stikstofcrisis nadrukkelijk geprobeerd in dialoog met alle (constructieve) partijen te blijven. De door de NMG geproduceerde film 'Oerboeren van het Westerkwartier' bleek hiervoor een goed vehikel. De film laat waardevrij zien hoe groot de verschillen zijn tussen de landbouw van 60 jaar geleden en het heden.

Reeds in 2021 hebben wij ons samen met acht andere natuurorganisaties verzet tegen de plannen van de gemeente Groningen rondom de uitbreidingsplannen van het voormalige Suikerunieterrein.

Ons verzet was niet zozeer tegen de bouw van 5.000 woningen in dat gebied, maar wel tegen de onvoldoende of verkeerde compensatie van de natuurwaarden. Onze bezwaren leidden evenwel niet tot een koerswijziging van het college van B&W en de gemeenteraad. Hierop hebben wij in gezamenlijkheid besloten een juridische procedure te starten, waarbij de NMG de aanvoerder is van de coalitie van negen organisaties. De intensieve procedures zowel voorafgaand als na de besluitvorming hebben een grote wissel getrokken op de capaciteit binnen de NMG. Omdat er voor deze procedure uiteindelijk onvoldoende financiële dekking was, was dit mede aanleiding voor het negatieve financiële resultaat in 2022. Toch is en was het noodzakelijk deze stap te zetten, ook om dit soort ontwikkelingen in de toekomst juist te voorkomen.

Circulariteit

De eindigheid van grondstoffen en de noodzaak hier zorgvuldig mee om te gaan wordt door veel mensen en bedrijven nog niet als een groot probleem ervaren. Hoewel sommigen het probleem rationeel wel onderkennen, is er nog onvoldoende urgentie om dit om te zetten in verandering. De NMG heeft samen met haar collega-federaties een aantal acties uitgevoerd om dit thema van een hogere maatschappelijke prioriteit te voorzien. Dit lijkt een kwestie van de lange adem, mede omdat er vele (andere) crises vragen om aandacht. Als gevolg van beperking in de personele bezetting en tegelijkertijd beperkingen bij het vinden van financiering voor projecten heeft dit thema in 2022 maar beperkte aandacht gekregen.

Binnen het thema circulariteit hebben wij speciaal aandacht voor korte, lokale voedselketens en het belang van duurzaam geproduceerd voedsel. Op dit vlak hebben we meer succes gehad. Als belangrijke partner in het Jong Leren Eten programma hebben we hierin belangrijke stappen kunnen zetten. Ook met de ontwikkeling van Receptenroutes, een manier om lokaal voedsel onder de aandacht te brengen, hebben we in Groningen een begin gemaakt.

Ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid

Behalve dat de NMG aan de hierboven vier genoemde doelen werkt, kijkt ze ook integraal naar de ontwikkelingen in Groningen en wat dat voor de ruimtelijke kwaliteit en de leefbaarheid betekent. Hierbij werken we niet alleen reactief, maar juist ook proactief. Een goed voorbeeld hiervan is de – samen met vijf andere groene partijen – opgestelde visie ‘Naar een natuurinclusief Groningen’. Dit is bedoeld om richting te geven aan het proces in Groningen om te komen tot een nieuwe omgevingsvisie. De hiervoor genoemde onderwerpen hebben ieder voor zich een groot ruimtebeslag en vragen om een slimme en integrale ruimtelijke aanpak. Overigens geldt ook hierbij het adagium ‘niet alles kan overal’.

Financiële ontwikkelingen

In tegenstelling tot 2021, waarin wij het jaar afsloten met een positief resultaat van ruim € 38.000, hebben we in 2022 een teleurstellend negatief resultaat geboekt. Daar waar in 2021 juist sprake was van enkele meevallers, hadden we in 2022 last van een aantal negatieve ontwikkelingen. De belangrijkste daarvan zijn:

In september van 2022 werden wij geconfronteerd met een forse verhoging met terugwerkende kracht van de cao provincies, waarop onze loonschalen zijn gebaseerd. In deze verhoging was een compensatie verwerkt voor de flink opgelopen inflatie. De stevige verhoging zat niet in de begroting verwerkt en was gezien het tijdstip van bekendwording niet meer alsnog te verwerken in de lopende activiteiten.

Een aantal projecten heeft in meer of mindere mate te maken gehad met budgetoverschrijdingen. Dit is terug te voeren op te optimistisch gemaakte begrotingen, onvoldoende sturing tijdens de uitvoering en een vervelend technisch probleem in ons urenregistratiesysteem waardoor de overschrijdingen te laat zichtbaar werden. Wij zijn met een aantal subsidiegevers een aantal van deze projecten aan het evalueren en zien mogelijkheden om hiervoor deels extra dekking te vinden.

De juridische procedure met betrekking tot Suikerzijde heeft meer inzet en capaciteit gevraagd dan vooraf verwacht. Conform afspraken met publieke subsidiegevers moet een dergelijke procedure vanuit private middelen worden gefinancierd. Deze middelen zijn echter beperkt. Gezien de maatschappelijke opdracht van de NMG was het echter ook niet opportuun gaandeweg het proces een andere koers te varen. Ten tijde van het opmaken van het jaarverslag lijkt het erop dat er via een akkoord met de gemeente en provincie tot een bevredigend compromis kan worden gekomen. Hierdoor kan de procedure beëindigd worden en verdere juridische kosten worden voorkomen.

Hoewel wij niet blij zijn met het negatieve resultaat kan vanuit de reserves van de organisatie hiervoor dekking worden gevonden. Ook zijn er maatregelen genomen om de oorzaken hiervan weg te nemen dan wel te neutraliseren. Wij verwachten dat een dergelijke situatie in 2023 zich niet meer zal voordoen.

Interne organisatie

Als kleine organisatie is de NMG relatief gevoelig voor personele mutaties. In 2021 hebben drie senior medewerkers en een ondersteuner de organisatie verlaten. Hierdoor begonnen we 2022 met een deels nieuwe bezetting. Hoewel deze nieuwe medewerkers ook over de benodigde ervaring beschikten, betekende dat niet dat ze meteen op volle kracht konden bijdragen aan het resultaat. Toch hebben ze gedurende het jaar een steeds belangrijker wordende bijdrage kunnen leveren.

Tijdens de coronacrisis bleek de NMG qua ICT goed ingericht en voorbereid op online werken. Echter hebben we gedurende deze periode ook de beperkingen van de ICT-oplossing ondervonden. Dit heeft uiteindelijk geleid tot de beslissing om per 2022 over te stappen naar een nieuwe ICT-omgeving inclusief bijbehorende hardware. Hierdoor is de NMG weer helemaal up-to-date en kunnen wij optimaal hybride (kantoor, onderweg en thuis) werken. Tenslotte is ervoor gekozen – in het kader van de projectbeheersing – om over te stappen op andere software voor de urenregistratie. Deze bleek echter een vervelende bug te bevatten waardoor een deel van de gemaakte uren in de rapportages niet zichtbaar was.

Omdat gedurende het jaar aan het licht kwam dat de projectsturing meer aandacht behoefde, is onder begeleiding van een externe partij hier teambreed aan gewerkt. Dit heeft geleid tot aanscherping van de interne afspraken en werkwijzen, zonder daarbij al te veel van de specifieke individuele kwaliteiten van de medewerkers te beperken.

Vooruitblik

Eind 2022 hebben we een begin gemaakt met het proces om te komen tot een nieuwe meerjarenstrategie en een nieuw meerjarenprogramma. Bovendien bestaat de NMG in 2023 vijftig jaar. Het thema van dit jubileum is 'Groeïende verandering, veranderende groei'. Dat zullen we op gepaste wijze onder de aandacht brengen door middel van een aantal prominente bijeenkomsten en activiteiten.

Samen voor een mooi en duurzaam Groningen.

Jan-Willem Lobeek,
Directeur-bestuurder Natuur en Milieufederatie Groningen
Mei 2023

1. DE NATUUR EN MILIEUFEDERATIE GRONINGEN	7
2. MEERJARENPROGRAMMA 2020-2023	9
3. DE UITVOERING IN 2022	10
4. ONDERSTEUNING & ONTWIKKELING NETWERK	12
Klimaat en Energie	12
Ecologie en Milieu	13
Duurzaam leven	14
5. BELEIDSBEÏNVLOEDING & BELANGENBEHARTIGING	15
Klimaat en Energie	15
Ecologie en Milieu	19
Duurzaam leven	23
6. PIONIEREN & PROJECTONTWIKKELING	25
Klimaat & Energie	25
Ecologie en Milieu	25
Duurzaam Leven	26
7. CAMPAGNES & COMMUNICATIE	27
8. ORGANISATIE-ONTWIKKELING EN -BELEID	30
8.1 Personeel	30
8.2 Interne organisatie en administratie	32
8.3 Vrijwilligersbeleid	33
8.4 Governance	33
8.5 Samenwerking met andere organisaties	33
8.6 Integriteit	34
8.7 CBF	34
8.8 Treasurybeleid	34
8.9 Overige gegevens	35
9. FINANCIEEL VERSLAG	37
9.1 Financiën	37
9.2 Balans per 31 december 2022	39
9.3 Staat van baten en lasten over 2022	40
9.4 Grondslagen voor de waardering van activa en passiva	41
9.5 Begroting 2023	43
9.6 Beleid bezoldiging directeur-bestuurder	43

1. DE NATUUR EN MILIEUFEDERATIE GRONINGEN

Missie

Een biodivers, klimaatbestendig en circulair Groningen, nu en in de toekomst. Dat is waar de Natuur en Milieufederatie Groningen (NMG) voor staat. Om dat te bereiken werken wij iedere dag samen met inwoners, kleine en grote maatschappelijke organisaties, bedrijven en overheden. We verbinden partijen met elkaar, reiken innovatieve oplossingen aan en oefenen vanuit de inhoud invloed uit op de maatschappelijke ontwikkelingen.

Kernwaarden

- **Maatschappelijk betrokken:** midden in de maatschappij en door middel van samenwerking gericht op het maatschappelijk belang;
- **Constructief:** werkwijze gebaseerd op feiten en gericht op dialoog en samenwerking;
- **Eigenwijs:** opvattingen op basis van de feiten en eigen kennisontwikkeling, ook als deze tegen de heersende publieke tendens ingaan.

Visie

Voor een volhoudbaar bestaan van mens en natuur zijn er op de middellange termijn drie grote kernopgaven in Groningen:

1. Het tegengaan van klimaatverandering en de gevolgen hiervan.
2. Het oplossen van de biodiversiteitscrisis.
3. Een circulair gebruik van grondstoffen.

Om deze opgaven te voltooien zijn fundamentele keuzes nodig, die zullen leiden tot een transitie in de samenleving. De NMG wil aanjager zijn van deze transitie en ziet het als haar taak hiervoor draagvlak en een gevoel van urgentie te creëren met en voor al onze samenwerkingspartners.

Als gevolg van deze opgaven zal de schaarse ruimte in Groningen nog schaarser worden. We kiezen bij de ontwikkeling van het landschap voor prioriteit voor onze drie doelen (op het vlak van klimaat, biodiversiteit en grondstoffen) en streven daarbij waar mogelijk naar het behoud van de belangrijke cultuurhistorische waarden, het Gronings karakter en de leefbaarheid.

We werken vanuit onze kernwaarden (maatschappelijk betrokken, constructief en eigenwijs) en door te agenderen, te pionieren, de juiste randvoorwaarden te creëren en uiteindelijk door te verankeren. Met ons werk zorgen we ervoor dat duurzaam denken en doen een volwaardige plek krijgt bij iedereen. Ons uitgangspunt is dat iedereen in staat wordt gesteld invloed uit te oefenen op zijn directe omgeving. Dit alles onder het motto: Samen voor een mooi en duurzaam Groningen.

Doelen en belangen

De transitiedoelen die de NMG nastreeft (biodiversiteit, klimaatadaptatie, energietransitie en circulariteit) aan de ene kant staan soms op gespannen voet met de belangen die de NMG behartigt op het vlak van ruimtelijke kwaliteit (landschap en cultuurhistorie) en leefbaarheid (milieukwaliteit).

Wij lopen niet weg voor de spanning die er op de onderwerpen zit,, maar proberen deze inzichtelijk te maken: juist een integrale benadering zorgt voor het beste resultaat.

Hieronder een schematische verbeelding van de verhouding tussen doelen en belangen.

		Doelen			
		Biodiversiteit	Klimaatadaptatie	Energietransitie	Circulariteit
Belangen	Ruimtelijke kwaliteit				
	Leefbaarheid				

Per onderwerp brengen we in kaart welke doelen en belangen in het geding zijn. Dat varieert sterk per onderwerp. Windmolens dragen bijvoorbeeld sterk bij aan de energietransitie, hebben meestal een negatief effect op de biodiversiteit, vergen een zeer zorgvuldige ruimtelijke inpassing en hebben mogelijk ook gevolgen voor de leefbaarheid, zoals geluidshinder, slagschaduw en lichthinder. Om hierin een zorgvuldige afweging te kunnen maken is het van belang de doelen en belangen goed in kaart te brengen. Op voorhand stellen wij niet bepaalde doelen boven andere doelen of bepaalde belangen boven doelen.

De omgeving aan zet

Zowel de hiervoor beschreven doelen als belangen hebben een directe invloed op de omgeving van inwoners en bedrijven. Daarom is het voor de NMG essentieel dat al deze partijen direct mee kunnen praten en denken over de gewenste richting voor probleemoplossing. Voor welke transitie dan ook, de mensen en bedrijven zullen hierin meegenomen moeten worden. Daarbij zal er regelmatig sprake zijn van weerstand, dat is gezien de impact best normaal. Voorkomen moet worden dat weerstand uitmondt in verzet. Een goed proces moet erop gericht zijn dat weerstand wordt omgebogen naar acceptatie, dat vergt niet alleen een zorgvuldig proces, maar ook tijd.

2. MEERJARENPROGRAMMA 2020-2023

Het programma van de Natuur en Milieufederatie Groningen voor het tijdvak 2020-2023 is onderverdeeld in de thema's **'Klimaat en Energie'**, **'Ecologie en Milieu'** en **'Duurzaam Leven'**.

De basistaken verdelen wij onder naar type activiteit, gerelateerd aan de doelgroep. Dat ziet er als volgt uit.

'Ondersteuning & Ontwikkeling netwerk' is gericht op de leden van het netwerk van de NMG.

'Beleidsbeïnvloeding & Belangenbehartiging' is gericht op de beleidsmakers en bestuurders van de Provincie, gemeenten, waterschappen en bedrijven.

'Pionieren & Projectontwikkeling' is gericht op de voorlopers en early adopters van specifieke ontwikkelingen.

'Campagnes & Communicatie' ten slotte is gericht op het brede publiek.

De basistaken worden strak gebudgetteerd en planmatig per jaar uitgevoerd. De enige onzekere factor hierin is de actualiteit. Als gevolg hiervan kan binnen een type activiteit het accent van het ene thema naar het andere thema worden verlegd. Omdat de financiering van de activiteiten gelimiteerd is zal uiteindelijk per activiteit een beperking gelden van de mate van inzet.

De basistaken worden gefinancierd vanuit de provinciale basissubsidie.

Het programma 2020-2023 bestaat verder uit drie typen activiteiten:

'Projecten', **'Juridische zaken'** en **'Diensten'**. Deze activiteiten voeren wij alleen uit als ze bijdragen aan een of meer van de kernopgaven en passen binnen de thema's **'Klimaat en Energie'**, **'Ecologie en Milieu'** en **'Duurzaam Leven'**

Bij voorkeur voeren wij deze drie typen activiteiten op meerjarige basis uit, vanuit een programmatische en adaptieve aanpak. Ook in het werkplan worden deze activiteiten per jaar – voor zover mogelijk – benoemd. In de loop van een jaar kan hierin echter verandering optreden.

Voor de volledige inhoud van het Meerjarenprogramma 2020-2023 verwijs ik naar het document Natuur en Milieufederatie Groningen, Koploper in Transitie, Meerjarenprogramma 2020-2023 (september 2019)

3. DE UITVOERING IN 2022

De uitvoering van ons Meerjarenprogramma 2020-2023 werd in 2022 geconfronteerd met een scala aan onzekerheden die primair hun oorsprong vinden in de aanwezigheid van het coronavirus.

Werkwijze

Als netwerkorganisatie heeft de Natuur en Milieufederatie Groningen op veel manieren hinder ondervonden van de maatschappelijke beperkingen die het gevolg waren van het coronavirus. Het jaar begon in de staart van de pandemie en gedurende het jaar hebben we weer geprobeerd ook de fysieke component in de werkwijze een plek te geven.

Er zijn weliswaar diverse (digitale) alternatieven, maar de praktijk wees uit dat deze ook hun beperkingen kennen. Ontmoeting en dialoog krijgen in digitale vorm een ander karakter en dat is geen volwaardig substituut voor de fysieke bijeenkomst. Daarom hebben we zowel intern als extern weer ingezet op fysieke ontmoetingen.

In de loop van 2022 bleek dat we als gevolg van de beperkingen toch een zekere achterstand hadden opgelopen op onze werkvelden. Dat gold voor de proactieve belangenbehartiging die onder druk heeft gestaan, maar ook bij de projectontwikkeling en -uitvoering hadden we wat in te halen.

Tenslotte hebben de beperkingen ook directe invloed gehad op de interne organisatie en werkwijze. Daarom is extra aandacht gegeven aan de interne organisatie. Zowel in de formele structuren als aan de informele kant.

Beleidskeuzes

Het Meerjarenprogramma 2020-2023 was ook in 2022 nog steeds actueel. Weliswaar is de uitvoering onder druk gekomen als gevolg van de coronabeperkingen, maar de thema's zijn nog volop actueel. Wel leidden specifieke maatschappelijke ontwikkelingen op een aantal vlakken tot een verhoogde aandacht en maatschappelijk bewustzijn. Een aantal voorbeelden hiervan zijn:

Als gevolg van de stikstofaankpak van het kabinet kwam het landelijk gebied en specifiek de positie van de landbouw in de loop van 2022 volop in de schijnwerpers te staan. Het steeds verder polariserende debat maakte het voor de NMG lastiger om haar genuanceerde punten in te brengen. De polarisatie en de kabinetsvoornemens hebben de noodzakelijke landbouwtransitie verlamd. Het ontbrak daardoor aan een voedingsbodemp voor de ideeën en projecten van de NMG.

Maar ook binnen de energietransitie bleek dat er een verschuiving van aandacht nodig was. Als gevolg van de oorlog in de Oekraïne stegen de energieprijzen tot recordhoogte, hetgeen tot een verhoogd bewustzijn leidde voor de transitie enerzijds en anderzijds tot een acute financiële dreiging voor specifieke groepen. Waar de NMG jarenlang heeft gepleit voor energiebesparende maatregelen, bleek hier ineens veel vraag naar. In de praktijk bleek het vaak lastig om in de acute behoefte te voorzien. Mensen zoeken naar 'quick wins', terwijl de aankpak vaak meer tijd in beslag neemt.

De gevolgen van de klimaatverandering worden steeds meer merkbaar. Lange periodes van droogte en hevige neerslag wisselen elkaar af. Ook in 2022 was dit weer goed merkbaar. De weersextremen

vragen om een andere aanpak, zowel op het microniveau van het individuele huis als bij de ruimtelijke inrichting van Groningen. Het lastige is dat dergelijke keuzes vaak grote implicaties hebben en daardoor lastig zijn te realiseren.

De coronacrisis in eerste instantie, maar de fors gestegen voedselprijzen in 2022 hebben de maatschappelijke focus op voedsel vergroot. Dit vertoont daarnaast een grote samenhang met de belangen van de landbouw.

De biograndstoffen kregen in 2022 ook steeds meer aandacht. Vooral als het gaat om de circulaire economie meer inhoud te geven. In Groningen ziet zowel de industrie als de provinciale overheid het belang van deze ontwikkeling die mede door de NMG wordt aangejaagd.

Ten slotte is een belangrijke gemene deler van al deze opgaven dat ze een claim op de ruimte doen. Vandaar dat de NMG in 2022 centraal in haar aanpak een visie op de ruimte in Groningen heeft opgesteld in samenwerking met haar groene partners. Dit pamflet 'Naar een natuurinclusief Groningen' is door alle stakeholders goed ontvangen.

Interne organisatie

De afgelopen jaren zijn er al forse stappen gezet om de interne organisatie verder te digitaliseren. Daardoor was het goed mogelijk de primaire en administratieve processen uit te blijven voeren terwijl er voor een belangrijk deel werd thuisgewerkt tijdens de corona lockdown.

Echter, in 2022 is een volgende stap hierin gemaakt. Om het digitaal samenwerken, door middel van gedeelde documenten en digitale afstemming, beter te faciliteren is in 2022 geïnvesteerd in betere hardware en software.

Een tweede aandachtspunt was de planmatige aanpak. Op dit vlak hadden we in de coronapandemie een achterstand opgelopen. We hebben in de loop van 2022 hier meer aandacht aan besteed, mede om de projecten beter te beheersen en uit te voeren.

Organisatie ontwikkeling

We hadden in 2022 de ambitie om de formatie – conform het meerjarenprogramma – uit te breiden met een medewerker die zich meer bezig zou moeten houden met circulaire vraagstukken. Toen in de loop van 2022 bleek dat de NMG geconfronteerd zou worden met fors hogere personeelslasten als gevolg van een cao-loonstijging die met terugwerkende kracht werd doorgevoerd, is besloten om deze uitbreiding om financiële redenen uit te stellen. We hebben bij de vervanging van vertrokken medewerkers gemerkt dat de NMG voor een bepaalde groep intrinsiek gemotiveerde mensen nog steeds een aantrekkelijke werkgever is. Maar wij voorzien in de toekomst dat ook wij geraakt zullen worden door een hogere mobiliteit op de arbeidsmarkt en lastiger wervingsprocessen.

4. ONDERSTEUNING & ONTWIKKELING NETWERK

Ons netwerk en onze achterban zijn een belangrijke basis voor de Natuur en Milieufederatie Groningen. Een goede verbinding en interactie hiermee is essentieel. Vandaar dat wij in ons Meerjarenprogramma en Werkplan 2022 hiervoor een belangrijke plek hebben ingeruimd.

Zowel NMG-breed als op de verschillende thema's hebben we een viertal doelen geformuleerd:

- Vergroten kennisinbreng en kennisdeling
- Signaleren kansen, bedreigingen en ontwikkelingen
- Ondersteunen netwerk met kennis, contacten, projectadvies
- Gezamenlijke visievorming

Om deze doelen te halen ontplooiën we in ieder geval vier verschillende soorten activiteiten met en ten behoeve van het netwerk

- Organiseren netwerkbijeenkomsten o.b.v. actualiteit
- Deelnemen aan netwerken buiten het netwerk van de NMG
- Actieve ondersteuning netwerk: vraagbaak
- Organiseren klankbordgroepen en denktanks

Ons netwerk en achterban is essentieel voor het functioneren van de NMG. Gezien de beperkte omvang van de werkorganisatie van de NMG zetten we in op een brede achterban omdat zij onze ogen en oren in de provincie zijn. Het aantal aangesloten organisaties nam in 2022 per saldo met 2 toe en er is er één afgevallen omdat deze is opgeheven. Hiermee komt het aantal aangesloten organisaties op 54.

We zien in de praktijk dat steeds vaker vanuit onze achterban een beroep op ons wordt gedaan. Dit schrijven wij toe aan de steeds grotere druk die er vanuit allerlei ontwikkelingen op de ruimte in het algemeen en de natuur in het bijzonder wordt uitgeoefend.

Hieronder zullen we per thema de belangrijkste inspanningen beschrijven en daaronder getalsmatige enkele parameters benoemen.

Klimaat en Energie

In 2022 hebben we in het werkveld klimaat en energie ons netwerk weer op diverse vlakken ondersteund, geüpdatet over lopende trajecten en hebben we ons netwerk weer verder verbreed.

Afgelopen jaar hebben we een tweetal achterbanbijeenkomsten georganiseerd op het gebied van energie. De eerste bijeenkomst ging over datacentra waarbij we vanuit diverse invalshoeken hebben gekeken naar de invloeden van datacentra. De tweede was een achterbanbijeenkomst (Wij in aardgasvrij) voor gemeenten en diverse energie-initiatieven die zich bezighouden met warmte in hun omgeving. De bijeenkomst had diverse sprekers waarbij informatie en ervaringen werden gedeeld over participatie en samenwerking tussen gemeente en lokale initiatieven. Daarnaast hebben we voor de leden van Provinciale Staten een excursie georganiseerd naar zonnepark Glimmen. Bij deze

excursie hebben we een presentatie gehouden over ecologische toepassingen bij zonneparken. We hebben gekeken naar hoe zonneparken biodiverser en ecologischer ingepast kunnen worden. Na de presentatie hebben we een rondleiding gehad op het zonnepark Glimmen waar ze met het project Ecologie op Zonneparken al een mooie slag hebben gemaakt.

Naast de provinciale activiteiten hebben we ook op landelijke niveau middelen ontwikkeld zoals het handboek 'Natuurinclusieve warmtetransitie', de webinar 'Participatie in warmtetrjecten', en hebben we de routekaart aardgasvrije wijken verder ontwikkeld.

INDICATOREN VAN DE IMPACT	
Omvang netwerk (aantal personen)	248
Aantal actieve deelnemers binnen het netwerk	125
Aantal vragen om ondersteuning	89
Aantal actieve groepen	75

Ecologie en Milieu

In 2022 waren er op het gebied van ecologie en milieu veel ontwikkelingen. We maakten keuzes welke impact we waar wilden maken, in samenwerking met onze achterban en ons netwerk. We vertegenwoordigden de achterban in verschillende overlegstructuren.

Woningbouwplannen De Suikerzijde

Bij realisering van de woningbouwplannen van de gemeente Groningen voor het nieuwe stadsdeel De Suikerzijde zullen de vloeivelden op het terrein van de voormalige suikerfabriek worden gedempt. Daarmee verdwijnt essentieel foerageergebied voor watervleermuizen en meervleermuizen en broedgebied voor de geoorde futen. De gemeente wil dit compenseren in polder De Oude Held: het beste weidevogelgebied in de provincie. Wij, een samenwerking van negen natuur- en milieuorganisaties, zien andere oplossingen, waarbij het weidevogelgebied wordt gespaard. Het overleg met gemeente en provincie heeft in 2022 helaas nog niet tot een goede oplossing geleid.

Duitse plannen Eems-Dollard

In het Duitse deel van de Eems zit een deel van de zomer geen zuurstof ten gevolge van het veel te hoge slibgehalte. Trekvisser kunnen daardoor niet meer van zee naar hun paaigebieden landinwaarts trekken en omgekeerd. Duitsland wil nu de stormvloedkering in de Eems gebruiken om het rivierwater tijdelijk op te stuwen en dan los te laten, waarbij het teveel aan slib in benedenstrooms van Emden terechtkomt. Daarmee dreigt het effect van Nederlandse maatregelen om het slibgehalte omlaag te krijgen (slibonttrekking) tenietgedaan te worden.

Daarnaast wil Duitsland de vaargeul van de Eemshaven tot Emden uitdiepen, zodat Emden bereikbaar wordt voor diepere schepen. Dat zou er juist voor zorgen dat het slibgehalte in het water nog verder toeneemt.

We hebben, in samenwerking met Nederlandse en Duitse natuurorganisaties en verschillende Nederlandse overheden, de ontwikkelingen kritisch gevolgd en beraden ons op verdere actie.

Coalitie Wadden Natuurlijk: CWN+

In het kader van CWN+ hebben we regelmatig overlegd over de ontwikkelingen in met name het Groninger waddegebied en het Eems-Dollard gebied met Nederlandse en Duitse natuur- en milieuorganisaties. Doel van dit overleg is vooral uitwisseling van informatie en vinger aan de pols houden.

Gemeentelijk natuuroverleg gemeente Groningen

In het gemeentelijk Natuuroverleg is in 2022 weer intensief overleg geweest tussen ecologen en de betrokken ambtenaren van de gemeente Groningen en vertegenwoordigers van natuurorganisaties actief in en rondom de stad Groningen. Het is in 2022 niet gelukt om een bestuurlijk overleg te organiseren, er is wel een excursie naar het natuurgebied Sassenhein in Haren verzorgd. Enkele behandelde onderwerpen in 2022: Gemeentelijke Ecologische Structuur, natuurinclusief bouwen, uitbreiding Karding, Groeningen, evenementenbeleid, Stadspark, aanstaande landschapsbiografie en de doorfietsroute van Haren naar Zuidlaren.

Project 'PPS Agroforestry voor klimaatpositieve zuivel en biodiversiteit'

Het project 'PPS Agroforestry voor klimaatpositieve zuivel en biodiversiteit' is in 2022 gestart. De Wageningen University & Research is de trekker van dit project, als NMG zijn wij onderaannemer. Doel is om in Noord-Nederland met melkveehouders praktijkonderzoek te doen naar de combinatie agroforestry en veeteelt. Wij leverden kennis over Groningen en ons netwerk, wierven actief mee en participeerden in workshops.

Achterbanbijeenkomst datacenters

In januari hebben we een digitale bijeenkomst georganiseerd over het onderwerp datacenters. Met hulp van gastsprekers Arjen van Wijk (Bytesnet), Daan Terpstra (SDIA) en Dirk van der Woerd (WLN) hebben we allerlei kanten van deze nieuwe ruimtevragers goed kunnen belichten. Dit helpt ons bij het vormen van een standpunt over dit type bedrijven.

Ecologie en Economie in Balans

De NMG heeft naast een aantal bestuurlijke en ambtelijke overleggen meegewerkt aan de 'dialogo dag' in maart. Deze dag stond in het teken van participatie in de vorm van 'omgevingstafels', een nieuwe participatievorm uit de aankomende Omgevingswet.

INDICATOREN VAN DE IMPACT	
Omvang netwerk (aantal personen)	220
Aantal actieve deelnemers binnen het netwerk	110
Aantal vragen om ondersteuning	20
Aantal actieve groepen	36

Duurzaam leven

In 2022 hebben wij het project 'ReceptenRoutes' uitgevoerd, om lokaal voedsel op de kaart te zetten bij een groter publiek, en meer specifiek bij gezinnen met kinderen. Twee routes van 1,5 en 4,5 km lang zijn in Garmerwolde uitgezet langs een drietal boerderijwinkels met daarbij recepten. In 2023 wil de NMG dit project samen met de GGD Groningen een vervolg geven op scholen.

Binnen het thema Duurzaam Leven blijkt vooral het deelgebied verantwoord voedsel van steeds meer mensen de belangstelling te genieten. Het netwerk op het vlak van duurzaam gebruik van grondstoffen blijft hierin nog wat achter.

INDICATOREN VAN DE IMPACT	
Omvang netwerk (aantal personen)	128
Aantal actieve deelnemers binnen het netwerk	59
Aantal vragen om ondersteuning	16
Aantal actieve groepen	17

5. BELEIDSBEÏNVLOEDING & BELANGENBEHARTIGING

De NMG wordt traditioneel gezien als een organisatie die zich bezighoudt met het beïnvloeden van overheidsbeleid en het behartigen van de belangen van natuur en milieu. Door sommigen worden we gezien als de luis in de pels, anderen zien ons meer als een hindermacht. De NMG wil vooral gezien worden als een constructieve partij, die niet alleen aangeeft wat er niet goed is, maar vooral ook realistische alternatieven aanreikt.

Onze aanpak is gebaseerd op een viertal doelen:

- Contact onderhouden zowel inhoudelijk als bestuurlijk met alle relevante overheidspartijen, bedrijven en belangengroepen
- Vertegenwoordigen van het netwerk in overlegstructuren
- Visie NMG vatten in position papers, handreikingen, etc.
- Mogelijk maken van pilots en campagnes

Hieronder zullen we per thema de belangrijkste inspanningen beschrijven en daaronder getalsmatig enkele parameters benoemen.

Klimaat en Energie

Dit themaveld is de afgelopen jaren volop in het centrum van de belangstelling komen te staan. In 2022 kwam daar de enorme stijging van de energieprijzen bij die leidden tot een extra focus op energiebesparing en de rol van de individuele en georganiseerde inwoners hierbij.

PEP Programmamanagement

Met het Programma Energieparticipatie (PEP) 2020 - 2023 werken we samen met de Groninger Energiekoepel en Grunneger Power aan meer participatie van meer Groningers in de energietransitie, meer lokale duurzame energie, een innovatiever energiesysteem en een bestendige en professionele lokale energiesector. Vanuit PEP hebben we onder andere bijgedragen aan 50% lokaal eigenaarschap, draagvlak en bewustwording, doelgroepverbreding, en een natuurinclusieve lokale energietransitie.

PEP startsubsidie

Ook afgelopen jaar hebben we samen met Groninger Dorpen de startsubsidie uitgevoerd. Startende lokale energiecollectieven in de provincie Groningen (of een bewonersgroep die van plan is een collectief op te richten) kunnen maximaal 6.000 euro aanvragen om de opstartkosten te kunnen betalen. Ook de kosten van het voor de eerste keer ontwikkelen en opzetten van een lokaal energieproject komen voor subsidie in aanmerking.

PEP programmaraad

Omdat de NMG één van de drie partners in het programma is heeft zij ook een verantwoordelijkheid in de aansturing van het programma. Dat geldt zowel intern als naar de verantwoording naar stakeholders en subsidieverstrekkingen. Dit werd gedaan vanuit de PEP programmaraad

Regionale Energie Strategie

In de RES 1.0 stond dat bij nieuwe zonne- en windparken natuur moet worden toegevoegd. Hoe dit gedaan moest worden, was tot dan toe onbekend. Binnen de RES-groep is een werkgroep Ecologie in de RES georganiseerd die daarop antwoord moet geven. De NMG is gevraagd om hier de projectleiding van te doen. Dit past erg in onze ambitie om de aanpak van de energietransitie natuurinclusiever te maken. Op die manier wordt ook werk gemaakt van de biodiversiteitscrisis.

Wijk Energie Plannen (WEP)

In de provincie Groningen is op verschillende plaatsen gestart met Wijk Energie Plannen (WEP). Hiermee wordt met logische en natuurlijke processtappen toegewerkt naar een wijkenergieplan en een aardgasvrij dorp. De warmtetransitie vraagt om een grote betrokkenheid en een breed draagvlak. Het belang van deze betrokkenheid en een breed draagvlak geldt zowel voor de doelformulering, het samenwerkingsproces als voor de uiteindelijke warmteoplossing. Om een dorp aardgasvrij te maken zijn daarom twee belangrijke processen te onderscheiden:

- Eén met dorpsbewoners gericht op draagvlak voor de warmteoplossing
- Eén van rekenen en tekenen aan een betaalbare en kwalitatief goede warmteoplossing

Daarnaast zijn er ook contacten met stakeholders zoals de gemeente, netbeheerder, woningcorporaties, andere vastgoedeigenaren, marktpartijen en financiers gericht op planvorming van de warmteoplossing. In 2022 hebben we samen met Grunneger Power en de Groninger Energiekoepel diverse pilots uitgevoerd om zo de geleerde lessen in kaart te brengen en diverse stappen, handvatten en tools uit te testen en in kaart te brengen. Tegelijkertijd loopt er een leergemeenschap waarbij alle initiatieven en begeleiders samenkomen om kennis uit te wisselen en een handboek te ontwikkelen zodat in de toekomst ook energiecoöperaties zelf aan de slag kunnen om wijken en dorpen van het aardgas af te krijgen.

Aardgasvrije wijken

Los van de WEP hebben we ons netwerk op het gebied van aardgasvrije wijken onderhouden op landelijk en provinciaal niveau. Daarbij hebben we onze kennis onderling gedeeld en toegepast bij diverse beleidstukken en uitvoeringsagenda's. Zo hebben we als partner bij het Warmte Transitiecentrum Groningen regelmatig meegedaan aan kennissessies en meegedacht hoe we samen met de Groningse bewoners van het aardgas af kunnen komen. Los van onze provinciale inbreng hebben we ook kennis en ervaringen uitgewisseld op landelijk niveau tussen de Natuur en Milieufederaties en onze partners van de Participatiecoalitie tijdens maandelijkse sessies, landelijke bijeenkomsten en diverse webinars als [Webinar - Tips & Tricks Samenwerking Gemeente & Bewonersinitiatieven - YouTube](#).

Klimaatambassadeurs

Vanuit de landelijke Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers werken we samen met landelijke spelers als de Waddenvereniging, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten aan het benutten van natuurlijke klimaatbuffers om de gevolgen van klimaatverandering tegen te gaan. De Natuur en Milieufederaties hebben bij de klimaatambassadeurs de lead. In Groningen zijn vijf klimaatambassadeurs aan de slag gegaan om mee te denken over kansen voor buffering. Zij kijken ook in hun eigen woonomgeving naar kansen.

Wijkklimaatambassadeurs

Door op wijkniveau klimaatadaptieve maatregelen te nemen die gedragen worden door de wijk creëren we meer bewustwording op dit thema. Samen met de gemeente Groningen hebben we

uitvoering gegeven aan het project Wijkklimaatambassadeurs. In elf wijken begeleidden we bewoners. 2022, het slotjaar, was het jaar van de uitvoering. Prachtige wijkinitiatieven zagen we. Variërend van het omvormen van een versteend oppervlak naar een groene oase tot aan een regentonnenactie. Alle initiatieven kregen als dank een appelboom cadeau.

Coöperatie VanOns

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat bij energie opwek projecten op land de omgeving een belangrijke rol speelt en dat daarom wordt gestreefd naar lokaal eigenaarschap van 50%. Om deze ambitie voor de lokale energiesector in Noord-Nederland – en Groningen in het bijzonder – vorm te geven is mede door de NMG de Coöperatie Van Ons opgericht. Deze coöperatie stuurt het bedrijf Bronnen VanOns BV aan die lokale energiecoöperaties – als risicodragende partij – helpt bij het realiseren van dergelijke projecten. In de loop van 2022 bleek dat de uitgangspunten op basis waarvan ooit dit bedrijf is opgericht niet allemaal bleken te kloppen. Hoewel de behoefte bij energiecoöperaties voor een dergelijke ondersteuning er wel degelijk is blijkt in de praktijk dat dit niet op een bedrijfsmatige manier kan worden ingevuld. Daarvoor is in de businesscase te weinig financiële ruimte. Aan het eind van 2022 is besloten dat deze wijze van ondersteuning op termijn beëindigd zal worden.

Campagne nieuwe lokale initiatieven

In Groningen zijn meer dan 70 lokale energie-initiatieven. Initiatieven die samen met hun burens werken aan energiebesparing, zonnedaken, gezamenlijke inkoop van zonnepanelen en kleine windmolens. Bij dit project werken we samen met Groninger dorpen, Grunneger Power en de Groninger Energiekoepel aan het verbreden van het netwerk van deze initiatieven, zodat meer Groningers geïnformeerd worden over de kansen en mogelijkheden van lokale energie-initiatieven in hun regio. Afgelopen jaar hebben we een drieluik aan video's gemaakt waarbij diverse Energiecoöperaties in het zonnetje gezet werden. Ze vertellen daarin wat ze bereikt hebben, waar ze tegenaan gelopen zijn en hoe ze hiermee omgegaan zijn om toch door te gaan met energiebesparing en het opwekken van duurzame energie.

Naast het ontwikkelen van de video's hebben we in de gemeente Groningen een regiotoer gehouden. Deze bestond uit twee bijeenkomsten. De eerste was een rondleiding bij het buurtinitiatief Oosterparkwijk waarbij de diverse bewonersgroepen, maatschappelijke organisaties en gemeenten een rondleiding kregen door de wijk waar de diverse initiatieven in de wijk werden gepresenteerd. Na de rondleiding hebben we de verschillende netwerken van de diverse personen die aanwezig waren in kaart gebracht. Dit om inzichtelijk te maken welke groepen en organisaties actief zijn in de verschillende wijken en wat ze doen zodat ze gebruik kunnen maken van deze netwerken bij de toekomstige projecten en activiteiten. Bij de tweede bijeenkomst hebben de initiatieven een training gehad in het bereiken van diverse bewonersgroepen. In elke wijk en in elk dorp wonen erg diverse bewonersgroepen en voor de initiatieven is het belangrijk om te weten op welke manier je welke doelgroep moet bereiken om echt een breed lokaal initiatief te kunnen zijn.

Ecologie in coöperatieve zonneparken

Ook in 2022 hebben we samen met Grunneger Power (GP) verder gewerkt aan het project Ecologie in coöperatieve zonneparken. De oorspronkelijke drie deelnemende coöperatieve zonneparken zijn uitgebreid met nog twee zonneparken (Mikkelhorst en Meerdorpen in de gemeente Groningen). Er zijn maatregelen genomen om de ecologie op de parken te versterken, onder andere door het aanplanten van nieuw inheems plantmateriaal. De opgedane kennis is gedeeld met een leerkring waarin naast de NMG, GP en de zonneparken ook ecologen van de gemeente, Provincie en de RUG deelnemen. Deze ervaringen zijn gebundeld in een handreiking die in 2023 gereedkwam.

Evaluatie beleid zon en wind Westerwolde

Wij hebben deelgenomen aan het evaluatieproces van het beleid rond zon en wind van de gemeente Westerwolde. Dit is georganiseerd in de aanloop naar een herziening van het beleid. Wij hebben hierbij met name aandacht gevraagd voor natuurinclusieve zonneparken met meervoudig ruimtegebruik en meer sturing op locaties (geen grote ‘monofunctionele’ zonneparken verspreid in het buitengebied).

Klankbordgroep Hamsterzonne

In de gemeente Westerwolde nam de NMG samen met IVN Oldambt-Westerwolde deel aan een klankbordgroep van het te ontwikkelen zonnepark Hamsterzonne (bij Bellingwolde). Het was in 2022 nog onduidelijk of het initiatief ook vergund kan worden. In 2023 wordt dit wellicht duidelijk. Samen met het IVN maken we ons hard voor meer biodiversiteit op dit zonnepark en een goede landschappelijke inpassing.

INDICATOREN VAN DE IMPACT	
Aantal overlegstructuren	18
Aantal position papers, handreikingen, etc.	4
Aantal participatieprocessen	5

Ecologie en Milieu

In het algemeen kan worden gesteld dat dit beleidsterrein nog steeds veel aandacht vraagt. Dit heeft er mee te maken dat de druk op de ruimte en daarmee gepaard gaande milieueffecten onverminderd hoog zijn. Daarbij komt dat er veel nieuwe ruimtelijke claims bijkomen die leiden tot een 'slag om de ruimte'.

Hinderapp

De hinderapp is een uitbreiding van de eerder ontwikkelde geurapp. Met de hinderapp kan niet alleen stank maar ook andere overlast worden gemeld. De hinderapp is inmiddels uitgerold in de gemeente Eemsdelta. Er zijn nu ruim 200 gebruikers. In 2022 is er één (online) overleg geweest over de stand van zaken. Het is de bedoeling deze app uit te breiden naar andere gemeenten. De planning is om dit in 2023 uit te werken.

Milieumonitoring

De Klankbordgroep Milieumonitoring, een initiatief van de provincie, is in 2022 niet bijeengekomen.

Toetsing omgevingsvergunningen Oosterhorn

Groningen Seaports brengt ons in contact met nieuwe bedrijven die zich willen vestigen in Oosterhorn. Wij hebben in 2022 overlegd met 12 bedrijven. Daarbij hebben wij getracht, in goed overleg, de bedrijven ertoe te bewegen hun milieu-impact te minimaliseren. In het algemeen lukt dit redelijk, maar gebleken is dat juist de grootste bedrijven met de meeste schadelijke emissies weinig bereid zijn om relevante informatie te verstrekken en niet bereid zijn om meer te doen dan wettelijk strikt vereist.

Windenergie Noordzee naar Eemshaven

Het ministerie van EZK en TenneT willen kabels en mogelijk ook waterstofleidingen aanleggen van nieuwe windparken op de Noordzee naar de Eemshaven, met aansluiting op het landelijke net. Deze kabels en leidingen zullen de Waddenzee doorkruisen. Deze kabels en leidingen zijn in verband met de energietransitie hard nodig, maar aanleg en onderhoud kunnen grote natuurschade veroorzaken, met name aan de Waddenzee. Wij, de natuurorganisaties in de Coalitie Wadden Natuurlijk (CWN+), volgen de ontwikkelingen kritisch. De kabels en leidingen komen bij voorkeur in een geboorde tunnel diep onder de wadbodem. Als dat niet kan, leg dan één verbinding aan met voldoende capaciteit, ook voor toekomstige windparken, zo stelden wij voor. Aanvankelijk wilde het ministerie per windpark een oplossing zoeken, maar inmiddels worden de door ons aangedragen meer toekomstgerichte en duurzame oplossingen door TenneT verder uitgewerkt en meegenomen in het MER.

Adviesgroep Stadspark

In februari 2022 is de adviesgroep voor het Stadspark opgericht. Hierin zitten uit verschillende wijken en werkvelden vertegenwoordigers die zich buigen over grote strategische ontwikkelingen en lopende concrete uitvoeringsprojecten. Ze formuleren adviezen, die direct gericht zijn aan het college. De NMG had afstemming met de achterban en schreef mee met adviezen, met name gericht op de ecologie van het park. We hebben ons daarnaast hard gemaakt voor de komst van een periodieke schouwgroep, waar organisaties uit de achterban bij betrokken zijn.

Overlegtafel Natuur en Landschap Meerstad

Voor het vaststellen van het wensbeeld en de 'Agenda voor de Toekomst 2050' voor woonwijk Meerstad in september 2022 hebben we intensief onze input gegeven in overlegtafels, georganiseerd door Bureau Meerstad. NMG coördineerde onder andere een brief aan de

gemeenteraad en het college van B&W. In de overlegtafel vertegenwoordigen we andere natuurorganisaties.

Groninger Gasberaad

De NMG participeert al vele jaren in het Groninger Gasberaad. In 2022 trad een nieuw kabinet aan en de speciaal aangestelde bewindspersoon liet duidelijk een trendbreuk zien. De contacten vanuit het Gasberaad met zowel de politieke als de ambtelijke vertegenwoordigers werden verbeterd. Dit was ook noodzakelijk gezien het moeizame verloop van met name de schadevergoedings- en versterkingsoperatie.

Verder stond in dit jaar de Parlementaire Enquete centraal. Hoewel de publieke verhoren maar beperkt nieuwe informatie opleverde, was dit wel essentieel voor de verdere verloop van dit dossier. Het Groninger Gasberaad heeft aan de voorkant veel informatie gedeeld met de Parlementaire Enquête commissie. Ook heeft zij bij monde van haar voorzitter en inmiddels ex-secretaris een belangrijke bijdrage geleverd aan de openbare verhoren.

Tenslotte heeft het Gasberaad zich in 2022 beraden op haar eigen positie. Hiermee voorsortend op de uitkomsten van de parlementaire enquête en mogelijke nieuwe uitdagingen van dit verband van maatschappelijke organisaties.

Natuurinclusief Groningen

De provincie is in 2021 gestart met het traject voor nieuw omgevingsbeleid. De NMG is in oktober 2021 met de partners Het Groninger Landschap, IVN, Landschapsbeheer Groningen, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer gestart met het maken van een gezamenlijke compacte visie (in de vorm van een pamflet) bedoeld als input voor de nieuwe provinciale omgevingsvisie.

In april 2022 is de visie (als pamflet) afgerond en aangeboden aan de provincie. In september is de visie daarnaast nog gepresenteerd op de Statenmarkt. De titel 'Kies voor een natuurinclusieve ontwikkeling van Groningen' geeft goed aan waar de visie voor staat: laat de natuur een belangrijk uitgangspunt zijn voor ruimtelijke ontwikkeling. Dit betekent: begin bij de bodem, verweef natuur met het landschap en stem het ruimtegebruik daarop af.

Omgevingsvisie provincie – Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)

De provincie heeft in september 2022 het koersdocument vastgesteld dat de basis vormt voor de nieuwe omgevingsvisie. In het najaar is de provincie aan de slag gegaan met uitwerking van de thema's uit het koersdocument. De NMG heeft bij deze bijeenkomsten ook inbreng geleverd. Onze inbreng sloot aan bij het pamflet 'Kies voor een natuurinclusieve ontwikkeling van Groningen'. Het is de bedoeling van de provincie om in 2023 een ontwerp omgevingsvisie op te leveren. Vanaf het najaar is er een sterke samenhang met het NPLG dat voortkomt uit de landelijke doelen voor natuurherstel (met als onderliggende opgave de reductie van stikstof), water en klimaat: het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Dit programma is ook een aanzet voor structurerende keuzes, sturend vanuit bodem en water. Deze aanpak is nodig omdat het bodem- en watersysteem bepalend zijn voor alle vormen van landgebruik. De doelen van het NPLG zijn ingrijpend voor de bestaande landbouwstructuur. Het Rijk vraagt de provincies om uiterlijk 1 juli 2023 de eerste versie van de plannen per gebied klaar te hebben.

Omgevingsvisies regio

Ook in 2022 werd er in verschillende gemeenten gewerkt aan ruimtelijke (omgevings)visies. Een aantal gemeenten werkte daarbij samen aan regionale visies. In Midden- en Oost-Groningen ging het daarbij om ruimtelijk-economische visies. De NMG heeft gereageerd op onderstaande visies:

Ruimtelijk-economisch perspectief A7-N33 regio

De gemeenten Midden-Groningen, Oldambt en Veendam hebben hun krachten gebundeld in een ruimtelijke visie die sterk gebaseerd is op de infrastructuur in het gebied (A7-N33). De visie is gericht op (nieuwe) bedrijventerreinen en leefbaarheid van het landelijk gebied (ruimte voor nieuwe functies op bestaande erven). De visie is bedoeld als 'bouwsteen' voor de nieuwe provinciale omgevingsvisie. Heet hangijzer in het ontwerp was een zoekgebied voor grootschalige bedrijven in het gebied tussen Scheemda en Westerlee. De bewoners in deze dorpen kwamen massaal in verzet. De NMG steunde hen daarbij en reageerde ook negatief op de aanwijzing van dit zoekgebied. Daarbij stemden we samen met de Stichting Landschap Oldambt af met de opgerichte bewonersgroep 'Geen draagvlak'. De overheden gaven gehoor aan de bewaren en schrappen het zoekgebied. In definitieve visie werd voorgesteld onderzoek uit te voeren naar de ontwikkeling van een bedrijventerrein in de Eekerpolder (nu windpark).

Ruimtelijk economische visie N366 regio

In navolging van de 'A7 gemeenten' startten de gemeenten Pekela, Stadskanaal en Westerwolde in 2022 ook met een visietraject. In het najaar organiseerden de gemeenten hiervoor twee bijeenkomsten voor stakeholders waar de NMG ook bij aansloot. De visie neemt de provinciale weg Veendam-Ter Apel die van noord naar zuid door het gebied loopt als kapstok voor ruimtelijke ontwikkelingen. De NMG vroeg aandacht voor versterking van de groenblauwe structuur in het gebied, zoals de ecologische verbindingen tussen de Hondsrug en Westerwolde. De Veenkoloniën bieden ruimte voor natuurinclusieve landbouw en alternatieve landbouwgewassen (teelt biobased materiaal).

Omgevingsvisie Het Hogeland

De gemeentelijke omgevingsvisie 'Roemte voor het Hogeland' biedt een goede basis voor het omgevingsbeleid voor Het Hogeland. De aandacht voor het landschap en gebiedsgerichte benadering biedt ook veel kansen voor natuur en landschap. Wij misten echter wel bepaalde scherpere uitgangspunten (het beleid is regelmatig te vrijblijvend). De aandacht voor het versterken van de biodiversiteit kan worden vergroot. Juist het landschap van het Hogeland heeft hiervoor veel potentie, in samenhang met een natuurinclusieve landbouw. Daarnaast vragen de (nieuwe) economische ontwikkelingen in en bij de Eemshaven (Oostpolder) om blijvende inzet voor behoud en versterking van de bijzondere natuurwaarden van de Waddenzee.

Gebiedsontwikkeling Oostpolder

In 2021 is via een 'voorbereidingsbesluit' door de provincie en de gemeente Het Hogeland het traject gestart ('open planproces') voor de ontwikkeling van de Oostpolder tot een bedrijventerrein (als uitbreiding van de Eemshaven). De NMG is als maatschappelijke partij ook betrokken bij dit planproces. Naast het kritisch beoordelen van deze grootschalige ruimtelijke ontwikkeling vervult de NMG daarbij ook een rol in het samenwerkingsverband Ecologie en Economie in Balans. De Oostpolder ligt in dit plangebied. In 2022 zijn er een aantal bijeenkomsten georganiseerd en is de MER-procedure opgestart. De NMG heeft samen met de partners van de Coalitie Wadden Natuurlijk (Natuurmonumenten, Waddenvereniging, Het Groninger Landschap en Het Wad) en Avifauna een zienswijze ingediend. De belangrijkste punten daarbij waren: neem de bescherming van de bestaande natuurwaarden in het waddengebied als uitgangspunt bij de ontwikkeling en inrichting van het gebied; het is goed dat er een groene-bufferzone wordt gepland tussen de bedrijven en de woningen in het gebied daarbuiten; de aandacht voor een natuurinclusieve inrichting is positief. Er wordt echter geen rekening gehouden met aansluiting op natuur in het omliggende gebied en versterking ervan; nieuwe bedrijven moeten passen bij de beschikbare milieuruimte (geluid) en

beschikbare energie en waterbehoefte. Deze laatste twee aspecten maken dat de NMG nieuwe datacenters onwenselijk vindt in de Oostpolder.

Het gebrek aan aandacht voor een goede balans van de economische ontwikkelingen met de ecologie werd besproken via het samenwerkingsverband 'Ecologie en Economie in Balans'. De ontwikkeling van de Oostpolder vraagt om een serieuze bijdrage aan behoud en verbetering van de waddennatuur (estuarium). Daarnaast is het ook nodig dat de 'ecologische plus' wordt toegepast op toekomstige bedrijven in het gebied. Eind 2022 was hierover nog geen overeenstemming. In 2023 worden de gezamenlijke afspraken hierover verder uitgewerkt als onderdeel van de herijking van Ecologie en Economie in Balans.

Windpark Eemshaven-West

Het dossier Windpark Eemshaven-West liep in 2022 door. De NMG trekt in dit dossier op met Het Groninger Landschap, Natuurmonumenten, Avifauna en de Waddenvereniging.

Medio 2022 werd het ontwerp inpassingsplan voor van de provincie voor fase 1 ter inzage gelegd. Vattenfall heeft een aanvraag omgevingsvergunning ingediend die past binnen de kaders van de provincie. Het plan volgt de eerder vastgestelde voorkeursvariant (met vier rijen windturbines). Deze variant had niet onze voorkeur vanwege de afstand tot de waddendijk. In onze gezamenlijke zienswijze zetten wij vooral in op een goede inpassing van deze variant met stilstandvoorzieningen op alle turbines, meer onderzoek naar de impact op hoogwatervluchtplaatsen en verplaatsing van de drie turbines het dichtst bij de dijk.

In het najaar werd de procedure voor vaststelling van het plan stilgelegd vanwege een aanvraag van een tweetal boeren die werd ingediend in hetzelfde plangebied. De provincie is met de aanvragers in beraad gegaan en besloot eind 2022 de procedure in 2023 te hervatten. Daarbij is het voornemen om één integraal plan voor het hele windpark op te stellen waaraan alle aanvragers moeten voldoen.

Regionaal Raamwerk Matsloot-Westpoort

In 2022 is het in 2021 gestarte gebiedsproces voor het gebied Matsloot-Westpoort voortgezet. De NMG heeft hierbij samen met de Natuur en Milieufederatie Drenthe (NMF Drenthe) en Stichting Natuurbelang De Onlanden (SNO) de belangen vertegenwoordigd van vijftien natuurorganisaties uit Drenthe en Groningen. Hierbij is de Natuurvisie die eind 2021 is gepresenteerd, gebruikt als basis. In het voorjaar en de zomer zijn er een aantal sessies georganiseerd door de samenwerkende gemeenten en provincie voor een aantal partijen in het gebied (natuurorganisaties, Cosun, Powerfield, waterschap). Daarbij zijn eerst de verschillende belangen in beeld gebracht (belangenparade), daarna de mogelijke oplossingen. De begeleidende partijen hebben dit vertaald naar een aantal modellen als uitgangspunt voor de toekomst van het gebied. In 2023 wordt het eindproduct gepresenteerd. De NMG heeft samen de NMF Drenthe en SNO gepleit voor versterking van de natuurwaarden in het gebied, ruimte voor waterberging buiten De Onlanden en een robuuste ecologische verbinding tussen De Onlanden en het Reitdiep (Van Veen tot Zee). De modellen die eind 2022 werden gepresenteerd boden nog onvoldoende zicht op deze doelen. Ondanks de groene ruimte die werd geschetst in het gebied lijkt systeemherstel (hoger waterpeil, andere landbouw, ruimte voor natuur) nog niet aan de orde. Onze inzet voor dit gebied gaat in 2023 door.

Doorfietsroute Groningen-Zuidlaren

In de regio Groningen-Assen zijn de afgelopen jaren door de provincie (in samenwerking met gemeenten en waterschappen) al verschillende 'doorfietsroutes' ontwikkeld en aangelegd. Hierbij zijn bestaande en nieuwe fietspaden gebruikt om via snelle en comfortabele fietsroutes het aandeel fietsers binnen het woon-werkverkeer te vergroten. De verbinding Groningen-Haren-Zuidlaren is een

van de laatste verbindingen waar nog geen snelle fietsroute is ontwikkeld. Het kwetsbare landschap en het ontbreken van één duidelijke hoofdroute zijn hier debet aan. In 2022 startte de provincie met een verkenning. De NMG heeft samen met de NMF Drenthe en Stichting Landelijk Gebied Haren (SLGH) inbreng geleverd op dit proces via gesprekken met de omgevingsmanager en op schrift. SLGH heeft daarbij de inhoudelijk lijn uitgezet om in te zetten op een 'hybride route'. Dat wil zeggen: een aantal bestaande parallelle routes verbeteren (niet verbreden!) en niet kiezen voor één route. Dit sluit het beste aan bij de verschillende bestaande verbindingen door het gebied en voorkomt dat er een sterk verbreed fietspad nodig is. Een 'doorfietsroute' in de vorm zoals elders is uitgevoerd is niet goed inpasbaar in het gebied (vanwege de aantasting van het landschap en het profiel van de zandweg Appelbergen en bomenkap langs de route via Onnen). In 2023 wordt er meer duidelijk over de invulling van de route.

Lichthinder

De NMG heeft zich ook in 2022 weer ingezet om lichthinder aan te pakken. In 2022 is er gewerkt aan een oplossing van de lichthinder van het opstel terrein van Prorail De Vork bij Haren (deze kwestie loopt sinds begin 2021). Hier is een deel van de verlichting aangepast op verzoek van een groep bewoners. Ook wordt er nog gewerkt aan een uitbreiding van de beplanting - wordt vervolgd in 2023. Daarnaast heeft de NMG gereageerd richting ALDI en de gemeente Groningen vanwege lichthinder na de oplevering van het distributiecentrum op bedrijventerrein Westpoort. De verlichting is aangepast. Voor de NMG blijft dit een aandachtspunt bij toekomstige ontwikkelingen.

Hoogspanningsverbinding Vierverlaten – Ens (Flevoland)

In 2022 is het Rijk gestart met het planproces voor de aanleg van een nieuwe 380 kV hoogspanningsverbinding tussen Groningen en Flevoland. De lijn is een voortzetting van de verbinding Eemshaven-Vierverlaten (nu in aanleg). Er zijn bij de start eind 2022 drie mogelijke tracés in beeld (één via Drenthe en twee via Friesland). De NMG trekt hierbij samen op met de FMF, NMF Drenthe en NMF Flevoland. Inzet is een route waarbij natuurgebieden en waardevolle landschappen worden ontzien, waar mogelijk via een ondergronds tracé. Dit staat in de gezamenlijke reactie die in december is ingediend. In 2023 wordt het proces voortgezet.

INDICATOREN VAN DE IMPACT	
Aantal overlegstructuren	41
Aantal position papers, handreikingen, etc.	6
Aantal participatieprocessen	8

Duurzaam leven

Het speelveld van dit thema is heel divers en ongelijksoortig van publieke aandacht en urgentie. Het is daarom ook lastig om hierin voldoende focus te kunnen aanbrengen.

Jong Leren Eten

Voor het programma Jong Leren Eten is in 2022 ingezet op samenwerking met de provincie en gemeenten, om hierbij het belang van voedseducatie te vergroten. Met de provincie is onder meer in gezamenlijkheid twee keer de Gezonde Schoolkantine Challenge uitgevoerd. In het najaar is een start gemaakt met de organisatie van 'Meet & Eat' netwerkbijeenkomsten, met als doel dat lokale en regionale partijen elkaar vinden en versterken op het thema voedseducatie. Gestart is in Zuidoost Groningen.

Met alle NME (natuur- en milieueducatie)-centra en aanverwante organisaties is in 2022 hernieuwd kennis gemaakt om deze te kunnen verbinden met het onderwijs en de gemeente. Dit omdat er sinds de coronapandemie veel verschuivingen zijn geweest. Naast NME-centra zijn er ook kleine stichtingen actief die niet altijd deelnemen aan het NME-netwerk. Te denken valt aan de Educatieve Jeugd tuinen Borgerwold of Natuureducatie Winsum.

Om in het onderwijs bewustzijn te vergoten over de duurzame kant van voedsel is in de Verspillingsvrije Week een actie uitgevoerd waarbij scholen oesterzwammen konden kweken op koffiedik. Hieraan deden 35 klassen mee van 21 verschillende scholen. In dezelfde week organiseerde Jong Leren Eten Groningen de Left Over Receptenchallenge voor het voortgezet onderwijs. Hierbij bedachten leerlingen een gezond recept op basis van leftovers of klikjes. Hieraan deden vijf klassen mee. Een leerling van het Dollard College in Oude Pekela won de eerste prijs.

Nacht van de Nacht 2022

Op 29 oktober 2022 vond de 18e Nacht van de Nacht plaats. In Groningen zijn 21 activiteiten georganiseerd. Middels mailings, artikelen op de website en op socials besteedden we online aandacht aan de Nacht van de Nacht.

Donkerte van de Wadden

In 2022 is vier keer de Nacht van het Wad georganiseerd, rond de start van elk nieuw seizoen. Tijdens deze avonden werden er activiteiten georganiseerd door toeristische ondernemers in het waddengebied, die zichtbaar waren op de kaart van nachtvanhetwad.nl en werden gepromoot via social media van Donkerte van de Wadden. Op 18 juni vond Ontwakend Landschap plaats, waarbij er in elke waddenprovincie een wandeling is uitgezet. Deelnemers konden tijdens het wandelen de zon zien opkomen boven het Wad.

Operatie Steenbreek Groningen

In de loop van het jaar lanceerde de gemeente Groningen het platform Duurzaam Groningen waarop ze alles rondom duurzaamheid publiceert, ook de communicatie rondom Operatie Steenbreek. Daarmee kwam er een eind aan de jarenlange communicatieve ondersteuning (website, social media) door de NMG van dit project waarmee veel bewoners zijn geholpen bij de aanleg van geveltuintjes, boomspiegels en in het algemeen de vergroening van hun buurt.

Landelijke projecten NMF's

Vanuit het landelijke programma Circulaire Samenleving zijn er vanuit de NMG twee interne kennislunches georganiseerd binnen het thema, namelijk over kringlooplandbouw en deelinitiatieven.

INDICATOREN VAN DE IMPACT	
Aantal overlegstructuren	5
Aantal position papers, handreikingen, etc.	1
Aantal participatieprocessen	1

6. PIONIEREN & PROJECTONTWIKKELING

Als NMG willen wij niet alleen vertellen welke transitie nodig is, maar we willen deze ook zichtbaar en/of mogelijk maken. Daartoe hebben wij een viertal doelen geformuleerd:

- koplopersprojecten ontwikkelen en uitvoeren
- optreden als kennismakelaar
- partijen die willen bijdragen aan de onze transitiedoelen aan elkaar verbinden
- een leergemeenschap faciliteren waarin de kennis over deze transities gedeeld worden

Over de verschillende thema's hebben wij veel projecten uitgevoerd. Hierna benoemen wij per thema de belangrijkste projecten van 2022. Daarnaast worden ook de projecten benoemd die nog in ontwikkeling zijn of nog niet uitgevoerd (bijvoorbeeld vanwege de coronacrisis).

Klimaat & Energie

De volgende projecten zijn nog niet uitgevoerd of nog in ontwikkeling

Energietuin. De ambitie is om ook in Groningen een energiepark conform het energietuinconcept te helpen realiseren. Hierover zijn we met diverse partijen in gesprek, maar dit heeft nog niet geleid tot een concreet project.

Reeds enkele jaren proberen het concept Valuta voor Veen te vertalen in een concreet project in Groningen. Dit concept is ooit – acht jaar geleden – door de NMG ontwikkeld. Inmiddels is dit concept al wel in andere provincies toegepast, bijvoorbeeld in Utrecht, Zuid-Holland en Friesland. Inmiddels is er in Groningen een groeiende interesse in dit concept. Hiertoe hebben wij reeds concrete projectvoorstellen gedaan. Deze zijn nog onderwerp van gesprek bij mogelijke financiers.

Ecologie en Milieu

De volgende projecten zijn nog niet uitgevoerd of nog in ontwikkeling

Om meer aandacht voor en inzicht in de ontwikkeling van de biodiversiteit in Groningen te verkrijgen willen wij graag een insectenpact sluiten met overheden. De insectenontwikkeling is een belangrijke indicator voor de ontwikkeling van biodiversiteit en wij willen hiermee zowel richting beleidsmakers, groenbeheerders als het brede publiek meer aandacht voor biodiversiteit genereren. Dit projectplan wordt momenteel nader uitgewerkt.

Wij willen graag in Groningen/Noord-Nederland een netwerk opzetten voor Agroforestry. Agroforestry of boslandbouw betreft landgebruiksystemen waarbij het planten en/of actief beheren van bomen wordt gecombineerd met landbouw of veeteelt. Dit staat in Groningen – als niet

bomenrijke provincie – nog in de kinderschoenen. Wij zien hierin om veel redenen wel potentieel. Wij denken dit te kunnen aanjagen door een netwerk van geïnteresseerde boeren hiervoor op te zetten.

Duurzaam Leven

De volgende projecten zijn nog niet uitgevoerd of nog in ontwikkeling

Duurzaamheidsplatform

In 2022 is er een idee-verkenning geweest over het verbinden van deelinitiatieven. Vanuit de Natuur en Milieufederaties heeft het idee vorm gekregen om een landelijke kaart te ontwikkelen die bewonersinitiatieven die spullen of materialen delen in kaart brengt en op de kaart zet. Zodat zij elkaar onderling kunnen vinden om kennis uit te wisselen en zodat ze ook makkelijker gevonden kunnen worden door overheden en andere partijen die hen kunnen faciliteren.

7. CAMPAGNES & COMMUNICATIE

Communicatie en daarbinnen campagnes zijn een essentieel onderdeel van de strategie van de NMG. Voor deze activiteiten hebben wij een viertal doelen benoemd:

- informeren van mensen, bedrijven en overheden over onze visie op de transitie
- creëren van bewustwording bij mensen, bedrijven en overheden over noodzaak van de transitie
- het activeren van mensen, bedrijven en overheden om de noodzakelijke transitie in gang te zetten
- profileren van de NMG als belangenbehartiger, constructieve partner en projectuitvoerder

Hieronder zullen we de belangrijkste inspanningen beschrijven en daaronder getalsmatig enkele parameters benoemen.

Vertoningen ‘Oerboeren van het Westerkwartier’

De film ‘Oerboeren van het Westerkwartier’, die in 2021 is gemaakt is op 5 april 2022 in première gegaan. Er bleek een grote behoefte te bestaan om deze te vertonen op diverse plekken. Om dit in eigen hand te houden en doelen aan te koppelen is hier een extra project van gemaakt. Naast de vertoning kreeg het publiek een minicollege van Alex Datema over de ontwikkeling van de landbouw vanaf de Tweede Wereldoorlog tot nu en het toekomstperspectief, waarna we met de zaal in gesprek gingen aan de hand van stellingen. Daarmee hebben zeker duizend mensen de film op groot scherm in collectief gezien, vaak met dit inhoudelijke programma. Dit was altijd een gemêleerd gezelschap van inwoners en boeren, met vaak sterke inhoudelijke discussies. Soms betrof het een specifiek gezelschap zoals studenten van Van Hall en Terra, jonge boeren en de gemeenteraad van Westerkwartier.

Daarnaast draaide in 2022 de tentoonstelling KOE in het Museum Wierdenland van 1 juli t/m 4 december. We hebben hieraan een inhoudelijke bijdrage geleverd, vooral over natuurinclusieve landbouw. Hier waren bijna 5.000 geregistreerde bezoekers. De film werd hier doorlopend vertoond.

Plantcampagnes Plan Boom

Plan Boom is een landelijke campagne om zoveel mogelijk bomen te planten in Nederland tussen 2020 en 2024. In Groningen hebben we vooral inzet gepleegd op de plantcampagnes in de gemeenten Eemsdelta, Het Hogeland en Groningen. Daarnaast hebben we een bijdrage geleverd aan de aanplant van het Koploperbos op bedrijventerrein Zuidoost.

Receptenroutes

In september lanceerde de NMG tijdens het Sustainable Moments Festival Groningen twee ReceptenRoutes: fietsroutes waarbij je je voedsel van dichtbij haalt en naar huis gaat met de ingrediënten voor een lokaal gerecht. Lekker en eenvoudig te bereiden. Goed voor consument, makers en beter voor het milieu. De pagina met informatie over de receptenroute werd ruim 600 keer bezocht.

Oprijprijs – Kringlogo Award

Tijdens de Week van de Circulaire Economie reikten we de Oprijprijs uit. Een prijs voor het

bewonersinitiatief met de meest circulaire impact van de provincie Groningen. Het winnende initiatief ontvangt de wisselbokaal van resthout, een kleine geldprijs en mag een jaar lang het Kringlogo gebruiken in alle uitingen. Daarnaast krijgt de winnaar provinciale en landelijke publiciteit. Uit ruim 20 landelijke inzendingen werd Handig in de buurt verkozen tot Groningse winnaar. Het winnen van de bokaal leverde het initiatief allerlei nieuwe gesprekken op, zowel in buurten als met de gemeente en andere organisaties.

Gronings Groen

In 2022 organiseerden we hét vrijwilligersevenement voor de achterban en vrijwilligers van de Groene Zes: Gronings Groen. Dit keer op de bijzondere locatie Hoog Hammen, waar op dat moment ook de theatervoorstelling Hollands Hoop speelde. Er kwamen meer dan 250 bezoekers af op het evenement.

Symposium Naar een Nieuw Gronings Peil

Op 1 juli organiseerde de NMG het symposium Naar een Nieuw Gronings Peil. Bezoekerscentrum Reitdiep, net onder de rook van de Stad, vormde het decor van de bijeenkomst. Dit symposium was onderdeel van een drietal bijeenkomsten in Noord-Nederland van de drie noordelijke natuur en milieufederaties met als thema 'Slag om de Noorderruimte'. Aanpassing aan klimaatverandering, oftewel klimaatadaptie, stond centraal op het symposium in Groningen. Keynote sprekers waren Petra van Egmond en Gerrit Hiemstra. Het symposium trok 125 bezoekers, wat tevens het maximaal aantal mogelijke deelnemers was.

Websites	aantal gebruikers (bezoekers) 2021	aantal sessies (bezoeken) per jaar
Corporate website	7049	20031
Campagne / projectwebsites (<i>totaal van alle overige websites buiten de corporate website</i>)	5400	11217

Sociale Media	aantal volgers/likes/abonnees (eind 2022)
Corporate Facebook account	n.v.t.
Corporate twitter account	1259
Corporate LinkedIn account	673
Corporate Youtube kanaal	13
Overige corporate social media kanalen [vul kanaal een aantal volgers aan]	348
Facebook account campagne / projectniveau	2300
Twitter account campagne / projectniveau	
Overige social media kanalen campagne / projectniveau [vul kanaal een aantal volgers aan]	1279
Totaal aantal	5872

Nieuwsbrieven	aantal abonnees (eind 2022)	
Corporate Nieuwsbrief	1668 (gedaald door grote opschoonactie in Spits)	49-53%
Nieuwsbrieven op campagne / thema/ projectniveau	1422 (NN) + 1289 (Eetbaar Gr.) + 95 (WP Voedselbossen)	

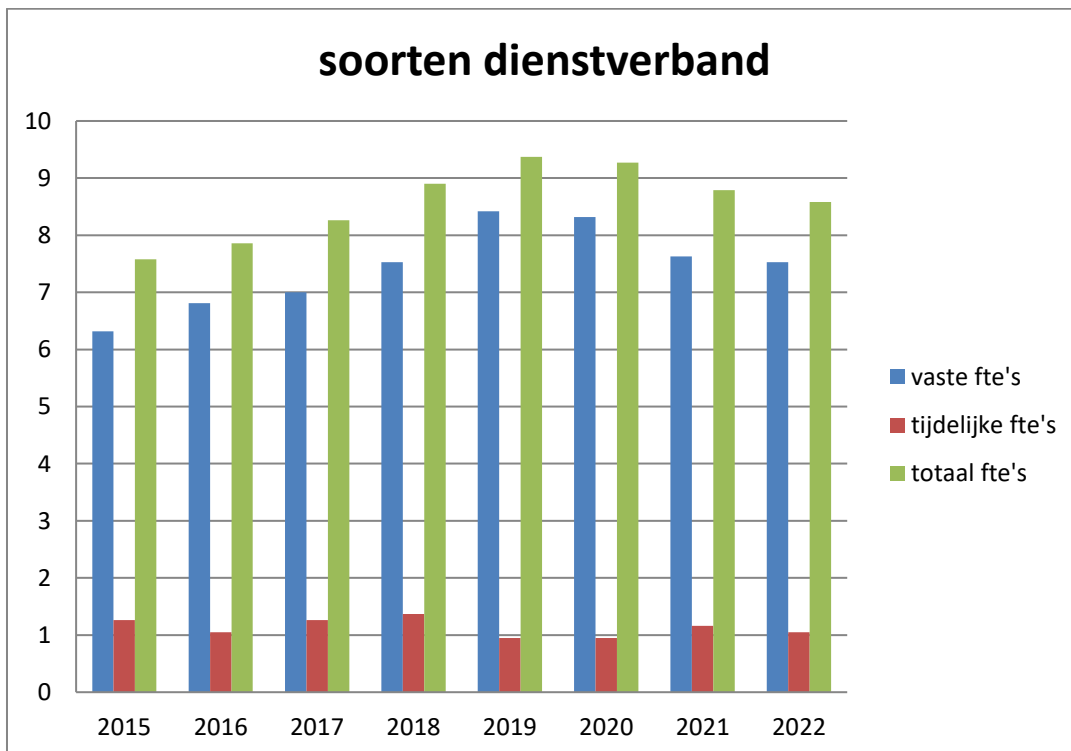
8. ORGANISATIE-ONTWIKKELING EN -BELEID

8.1 Personeel

Samenstelling personeelsbestand

Per 31 december 2022 waren in totaal 11 personen in verschillende dienstverbanden werkzaam bij de Natuur en Milieufederatie Groningen (NMG):

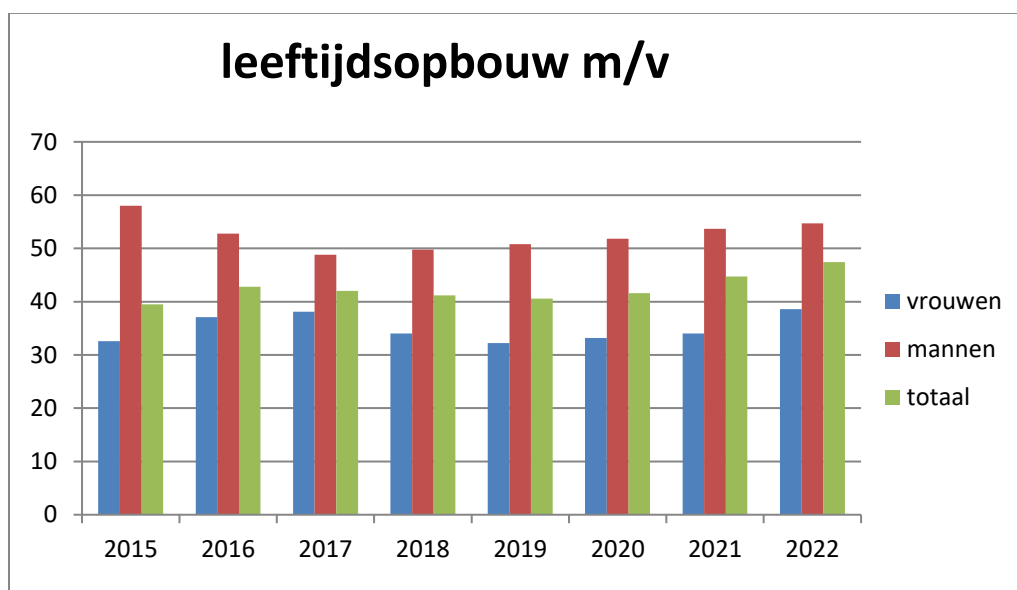
dienst- verband	aantal personen	vrouwen	mannen	totaal aantal fte's	gemiddelde fte / persoon
vast	9	3	6	7,53	0,84
tijdelijk	2	2	0	1,05	0,52
totaal	11	5	6	8,58	0,78

De leeftijdsopbouw van het personeelsbestand zag er per 31 december 2022 als volgt uit:

leeftijdsofbouw	vrouwen	mannen	totaal
21 t/m 30 jaar	1	0	1
31 t/m 40 jaar	3	0	3
41 t/m 50 jaar	0	2	2
51 t/m 60 jaar	1	2	3
61 t/m 70 jaar	0	2	2
gemiddelde leeftijd	38,6	54,7	47,4

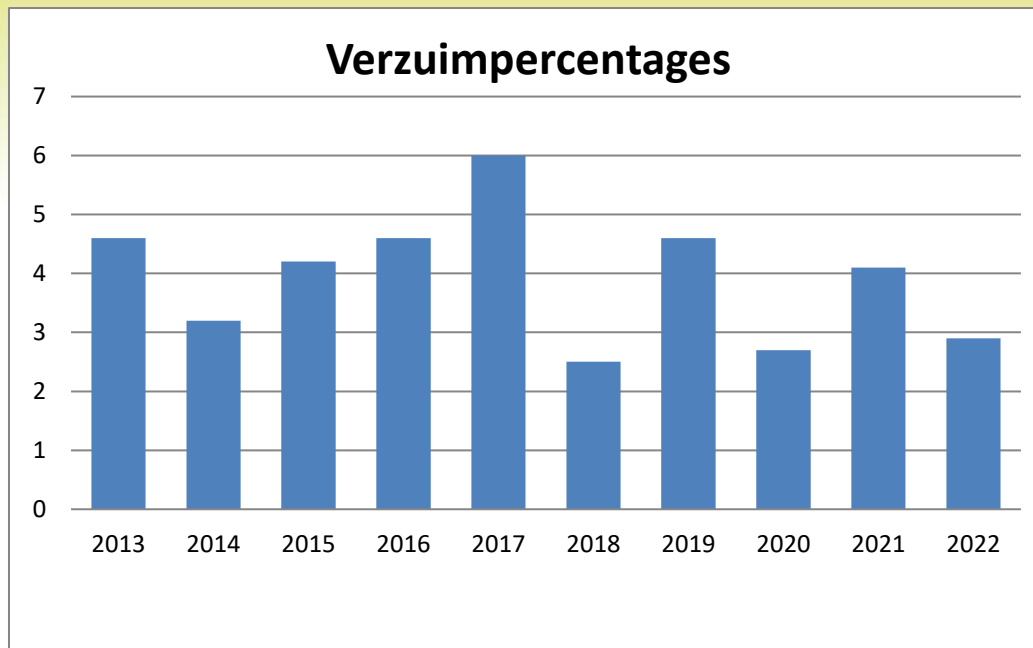
Uit de vergelijking van bovenstaande gegevens met die van het voorgaande jaar blijkt dat het totaal aantal medewerkers gelijk is gebleven en dat de gemiddelde leeftijd behoorlijk hoger is (van 44,7 naar 47,4).

Het team bleef uiteindelijk in aantal gelijk op 11 medewerkers, maar we namen afscheid van een collega en konden ook weer een nieuwe collega verwelkomen. Het aantal dienstverbanden voor onbepaalde tijd bleef 9 en het aantal medewerkers met een tijdelijk dienstverband bleef 2.

Ziekteverzuim

De organisatie had in 2022 met 2,9% een wat lager verzuim dan in 2021 (4,1%). Het is ook lager dan het meerjarig gemiddelde.

8.2 Interne organisatie en administratie

De bedrijfsvoering en de interne administratie waren de afgelopen jaren al verbeterd. Toch is aan het eind van 2021 op basis van een analyse de conclusie getrokken dat er op het vlak van automatisering een nieuwe stap moet worden gezet, vooral op het vlak van de hardware. Dit zal in 2022 worden geïmplementeerd.

Op basis van de nieuw projectadministratie en het urenregistratieprogramma wordt goed en snel inzicht verkregen in de projectvoortgang. Hierdoor is de individuele medewerker goed in staat de voortgang van de projecten waarvoor deze verantwoordelijk is te monitoren. Daarnaast verbetert hiermee de kwaliteit en actualiteit van de managementinformatie. In de loop van 2022 bleek dat het systeem een vervelende bug bevatte waardoor niet alle informatie adequaat werd weergegeven. Tijdens het eerste jaar hebben we als gevolg van onwennigheid en implementatieproblemen onvoldoende rendement gehaald uit het nieuwe systeem.

Tijdens de coronacrisis vanaf maart 2020 hebben de medewerkers grotendeels vanuit huis gewerkt. Gelukkig waren de ICT-voorzieningen al eerder zodanig ingericht dat dit het thuiswerken niet in de weg stond. Medewerkers zijn daarbij in staat gesteld hun thuiswerkplek te optimaliseren binnen de mogelijkheden die hiervoor beschikbaar waren. Niet iedere medewerker was echter in staat vanuit huis optimaal te werken als gevolg van een specifieke thuissituatie of technische beperkingen (bijvoorbeeld slecht internet). Hiervoor zijn specifieke oplossingen gekozen. De interne organisatie en afstemming kwam echter als gevolg van het thuiswerken onder druk te staan. Ook de informele interne en externe contacten waren beperkt. Dit had uiteindelijk ook wel zijn uitwerking bij de impact die we hebben gerealiseerd.

Het pand aan de Bankastraat 77 is in 2022 meer gebruikt dan de jaren ervoor. In 2022 is een andere kantoor-thuiswerk-verhouding gehanteerd dan vóór de coronacrisis gebruikelijk was.

8.3 Vrijwilligersbeleid

De Natuur en Milieufederatie Groningen (NMG) waardeert de inzet en betrokkenheid van vrijwilligers. Naast de aangesloten organisaties zijn in Groningen veel andere vrijwilligers en organisaties actief op het gebied van natuur en milieu. Ook met hen werkt de NMG samen. Het gaat hier bijvoorbeeld om groene waterschapsbestuurders, niet-aangesloten natuur- en milieuorganisaties, tijdelijke one-issuegroepen, en individuele burgers en bestuurders. De NMG zet zich in om ook dit netwerk te ondersteunen en uit te breiden.

Daarnaast maakt de NMG voor werkzaamheden op kantoor op ad-hoc basis incidenteel gebruik van vrijwilligers die daarvoor een vrijwilligersvergoeding en/of onkostenvergoeding krijgen. Deze vrijwilligers werken onder begeleiding van een vaste begeleider en vallen onder de aansprakelijkheidsverzekering die voor alle kantoormedewerkers geldt. Ook biedt de NMG sinds 2012 incidenteel werkervaringsplaatsen aan.

De NMG streeft ernaar de betrokkenheid van vrijwilligers in stand te houden en waar mogelijk te vergroten met inachtneming van het vastgestelde beleid en op voorwaarde dat de onafhankelijke positie van de NMG gewaarborgd blijft.

8.4 Governance

Het bestuursmodel met een directeur-bestuurder en een Raad van Toezicht (RvT) is sinds 2019 volledig uitwerkt. Er wordt gewerkt met een vaste jaaragenda en er is een vaste structuur in de samenwerking tussen bestuur en Raad van Toezicht. De RvT is belast met het toezicht op de algemene gang van zaken binnen de stichting, met het toezicht op het door de directeur-bestuurder gevoerde beleid en beheer en met het toezicht op het functioneren van de directeur-bestuurder. De Raad van Toezicht bestaat uit vijf personen.

8.5 Samenwerking met andere organisaties

Samenwerking is een begrip dat in de genen van de NMG zit. Het woord federatie is daar exemplarisch voor. Maar het gaat verder dan dat. Daar de NMG altijd al in een omgeving heeft moeten werken waar de middelen beperkt waren, wordt er al lange tijd met andere partijen in het domein overlegd en afgestemd.

Zo heeft de NMG al sinds vele jaren de volgende samenwerkingen met andere organisaties:

- Een inhoudelijke, operationele en gestructureerde samenwerking met Het Groninger Landschap, IVN, Landschapsbeheer Groningen, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Deze afstemming gaat schuil onder de naam MOT-partners.
- Deze samenwerking is gericht op het afstemmen van beleid, verdelen van taken om dubbelingen te voorkomen en om als één partner op bepaalde dossiers met de provincie Groningen samen te kunnen werken. Op de middellange termijn zijn er mogelijkheden voor gezamenlijke huisvesting. Dit wordt verder uitgewerkt.
- Een inhoudelijke, operationele en organisatorische samenwerking met de collega-federaties in Noord-Nederland: Friese Milieu Federatie en Natuur en Milieufederatie Drenthe. Deze samenwerking is enerzijds gericht op het samen uitvoeren van projecten en het delen van kennis en ervaring. Daarnaast vindt er een uitwisseling van personeel plaats en worden gezamenlijk diensten voor de backoffice ingekocht (zoals ICT-beheer, websitebeheer, vormgeving en accountancy).

- Binnen het Programma Energie Participatie werkt de NMG samen met aan de ene kant Vereniging Groninger Dorpen in het verbinden van buurten en dorpen aan gezamenlijke energie-initiatieven. Aan de andere kant werkt de NMG bij de uitvoering van het programma samen met GrEK (Groninger Energie Koepel) en Grunneger Power. De taken binnen het programma zijn over deze partijen verdeeld, maar naar buiten treden ze als een gezamenlijke entiteit op om de bewonersinitiatieven optimaal te kunnen ondersteunen.
- De twaalf provinciale natuur- en milieufederaties werken op landelijk niveau samen binnen het samenwerkingsverband de Natuur en Milieufederaties. Binnen dit samenwerkingsverband worden thema's die overal in het land spelen in samenhang uitgewerkt. Ook vindt er benchmarking plaats en wordt op deze manier een vuist gemaakt richting Rijksoverheid en parlement.

Dit zijn de belangrijkste voorbeelden. Echter, er zijn meer voorbeelden van samenwerking die erop gericht is om de schaalvoordelen, inhoudelijke synergie en kennisdeling optimaal te benutten. Daarnaast blijft de NMG voortdurend met haar partners op zoek naar mogelijkheden voor verdere optimalisatie. De eenvoudige drijfveer is dat alle partijen te maken hebben met beperkte middelen en dat eenieder gedreven is om deze zo efficiënt mogelijk in te zetten.

8.6 Integriteit

Sinds 2019 is er voor alle medewerkers van de NMG een gedragscode van toepassing. Deze gedragscode beschrijft enerzijds wat er verstaan wordt onder 'goed werknemerschap' en anderzijds hoe er moet worden omgegaan met zaken als nevenfuncties, privéactiviteiten, omgaan met geschenken, niet-integere zaken en grensoverschrijdend gedrag. Ook heeft de NMG een vertrouwenspersoon aangesteld. In 2022 zijn er bij de directie noch bij de vertrouwenspersoon meldingen gedaan van overschrijding van de gedragscode. Op basis van de bevindingen in 2022 is er geen aanleiding om het beleid rondom integriteit te wijzigen.

8.7 CBF

Het CBF toetst elk jaar of een organisatie nog aan het CBF-Keur voldoet. De NMG voldeed dit jaar aan alle vereisten en is derhalve ook in 2022 Keurmerkhoudster. In 2022 heeft de periodieke uitgebreide toetsing plaatsgehad. Nieuw in deze toetsing was dat er ook een gesprek met een afvaardiging van de Raad van Toezicht onderdeel van was. Behoudens enkele kleine administratieve puntjes – die nagenoeg direct zijn rechtgezet – heeft de NMG de toetsing met goed gevolg doorstaan.

8.8 Treasurybeleid

In 2022 is het treasurybeleid van de NMG formeel vastgesteld. In praktijk betekende dit geen wijzigingen in het beleid. De hoofdlijn van het beleid is dat de NMG geen beleggingen of derivaten aanhoudt. Eventuele tegoeden worden aangehouden bij banken met een Nederlandse bankvergunning. Het volledige treasurybeleid is ook op de website van de NMG gepubliceerd.

8.9 Overige gegevens

Statutaire naam:	Stichting Natuur en Milieufederatie Groningen	
Vestigingsplaats:	Groningen	
Rechtsvorm:	Stichting	
Doelstelling:	De stichting heeft tot doel het bevorderen van het behoud, het herstel, het optimaal beheer en de duurzame ontwikkeling van natuur, milieu en landschap, het stimuleren van het gebruik van duurzame energie en van andere passende maatregelen ter vermindering van de klimaatverandering in de provincie Groningen. De stichting stelt zich mede ten doel te bevorderen dat wettelijke regels op het gebied van omgevingsrecht, met name regels ter bescherming van natuur, milieu en landschap juist worden toegepast en worden nageleefd.	
Directeur-bestuurder:	Lobeek, dhr. J.W.	sinds 1 maart 2018

Samenstelling en rooster van aftreden Raad van Toezicht per 31-12-2022:

	Toetreding	Aftreding
Veldkamp, dhr. H.R. (voorz.)	01-03-2019	maart 2023
Gemert, dhr. W.J.T. van	20-06-2017	juni 2025
Waalkens, dhr. H.E.	20-06-2017	juni 2025
Haeren, mw. M.C.J. van	27-09-2017	september 2025
Prummel, mw. H.	18-02-2021	februari 2025

De Natuur en Milieufederatie Groningen kende in 2022 een directeur-bestuurder (Directie) en een Raad van Toezicht (RvT). De leden van de RvT worden door de RvT zelf benoemd, voor een periode van maximaal vier jaar. De RvT is belast met het toezicht op de algemene gang van zaken binnen de stichting, met het toezicht op het door de Directie gevoerde beleid en beheer en met het toezicht op het functioneren van de Directie. De RvT heeft in 2022 driemaal plenair vergaderd, daarnaast is er met de accountant gesproken en heeft er een functioneringsgesprek met de directeur-bestuurder plaatsgehad.

De Directie wordt benoemd door de RvT. De Directie is eindverantwoordelijke voor de dagelijkse leiding van de organisatie en de uitvoering van haar programma's en activiteiten en legt verantwoording af aan de RvT voor alle taken die in het directiestatuut aan haar zijn gedelegeerd.

Relevante nevenfuncties:

Raad van Toezicht

Veldkamp, dhr. H.R.
 programmadirecteur digitalisering, Topsector Energie
 projectaanjager adequate netten, Provincie Drenthe

Gemert, dhr. W.J.T. van
 lid Raad van Advies Sameen

Waalkens, dhr. H.E.
voorzitter Stichting Landschap Oldambt

Haeren, mw. M.C.J. van
manager Ruimtelijke ontwikkeling en Beheer, gemeente Stadskanaal

Prummel, mw. H.
Bestuurslid Centrum van Innovatief Vakmanschap (CIV Water)
Lid van de Raad van Toezicht van het Centre of Expertise Water Technology (CEW)
Lid investeringscommissie Netherlands Enabling Watertechnology (NEW) Fonds B.V.
Bestuurslid branchevereniging Fenelab

Directeur-bestuurder

Lobeek, dhr. J.W.
niet-gerelateerd aan de NMG:
Secretaris van Coöperatie VanOns U.A.
Lid Raad van Toezicht VCOG
Lid Raad van Advies A.G.S.R. Gyas

voortvloeiend uit functie bij NMG:
Lid algemeen bestuur de Natuur en Milieufederaties

9. FINANCIËEL VERSLAG

Disclaimer: deze cijfers zijn grotendeels gebaseerd op de Jaarrekening 2022 die apart wordt opgemaakt en gecontroleerd door een accountant. Mochten er onverhoopt per abuis verschillen zijn ontstaan tussen de cijfers hieronder en de cijfers in de Jaarrekening 2022, dan zijn de cijfers in de Jaarrekening 2022 leidend.

9.1 Financiën

In tegenstelling tot 2021, waarin wij het jaar afsloten met een positief resultaat van ruim € 38.000, hebben we in 2022 een teleurstellend negatief resultaat geboekt. Daar waar in 2021 juist sprake was van enkele meevallers, hadden we in 2022 last van een aantal negatieve ontwikkelingen. De belangrijkste daarvan zijn:

In september van 2022 werden wij geconfronteerd met een forse verhoging van de CAO Provincies, waarop onze loonschalen zijn gebaseerd, met terugwerkende kracht. In deze verhoging was een compensatie verwerkt voor de flink opgelopen inflatie. De stevige verhoging zat niet in de begroting verwerkt en was gezien het tijdstip van de bekendwording niet meer alsnog te verwerken in de lopende activiteiten

Een aantal projecten heeft in meer of mindere mate te maken gehad met budgetoverschrijdingen. Dit is terug te voeren op te optimistisch gemaakte begrotingen, onvoldoende sturing tijdens de uitvoering en een vervelend technisch probleem in ons urenregistratiesysteem waardoor de overschrijding te laat zichtbaar werden. Wij zijn met een aantal subsidiegevers een aantal van deze projecten aan het evalueren en zien mogelijkheden om hiervoor deels extra dekking te vinden.

De juridische procedure met betrekking tot Suikerzijde heeft meer inzet en capaciteit gevraagd dan vooraf verwacht. Conform afspraken met publieke subsidiegevers moet een dergelijke procedure vanuit private middelen worden gefinancierd. Deze middelen zijn echter beperkt. Gezien de maatschappelijke opdracht van de NMG was het echter ook niet opportuun gaandeweg het proces een andere koers te varen. Ten tijde van het opmaken van het jaarverslag lijkt het erop dat er via een akkoord met de gemeente en provincie tot een bevredigend compromis kan worden gekomen. Hierdoor kan de procedure beëindigd worden en verdere juridische kosten worden voorkomen.

Hoewel wij niet blij zijn met het negatieve resultaat kan vanuit de reserves van de organisatie hiervoor dekking worden gevonden. Ook zijn er maatregelen genomen om de oorzaken hiervan weg te nemen dan wel te neutraliseren. Wij verwachten dat een dergelijke situatie in 2023 zich niet meer zal voordoen.

Financieringsopbouw

Het aantal subsidiegevers dat op basis van een meerjarenafspraak jaarlijks een bedrag aan de NMG ter beschikking stelt, is in 2022 gelijk gebleven. De provinciale budgetsubsidie is iets hoger dan in 2021. Het vrij besteedbare bedrag van de Nationale Postcode Loterij is gelijk gebleven, evenals de bijdragen van Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Het Groninger Landschap (HGL). Het meerjarige subsidiebudget was in 2022 (en ter vergelijking in de jaren 2019 t/m 2021) als volgt opgebouwd:

	2019	2020	2021	2022
Provincie	233.200	238.600	244.400	249.700
Nationale Postcode Loterij	118.000	118.000	118.000	118.000
Natuurmonumenten	15.000	15.000	15.000	15.000
Staatsbosbeheer	10.000	10.000	15.000	15.000
HGL	15.000	15.000	15.000	15.000
Lokale energietransitie (provinciaal project)	195.462	123.668	-	
Totaal	586.662	520.268	407.400	412.700

Het meerjarige budget werd in 2022 aangevuld met € 363.140,- afkomstig van diverse projectsubsidies en dienstverlening. Subsidiebronnen waren onder meer: de Natuur en Milieufederaties (NMFs), provincie Groningen, gemeente Groningen en de GGD. Daarnaast waren er overige en incidentele baten uit vorig boekjaar en giften en donaties ter hoogte van € 23.515,-.

Financiële afsluiting van het jaar

In 2022 werd voor de twintigste keer de jaarrekening opgesteld conform de eisen van het CBF. De Balans, de Staat van baten en lasten, en de Grondslagen uit de Jaarrekening 2022 zijn in dit hoofdstuk integraal opgenomen (zie § 9.2, § 9.3 en § 9.4). Voor een toelichting op de bedragen in de Balans en de Staat van baten en lasten verwijzen we naar de Jaarrekening 2022 van de NMG. De in 2022 gerealiseerde baten en lasten wijken soms behoorlijk af van de begroting. Dit komt doordat zich na de laatste begrotingswijziging altijd nog weer nieuwe kansen en ontwikkelingen voordoen, met name op het terrein van de projecten en de daarbij behorende subsidies. Het jaar 2022 is afgesloten met een negatief resultaat van € 59.387,-. Hiervan is € 10.000,- onttrokken aan de bestemmingsreserve Grootchalige bijeenkomsten. De resterende € 49.387,- is onttrokken aan de continuïteitsreserve.

Eigen vermogen

De Raad van Toezicht heeft in haar vergadering van 6 juni 2023 de jaarrekening goedgekeurd. Tevens is in die vergadering vastgesteld dat een deel van het negatieve resultaat van 2022 wordt onttrokken aan de continuïteitsreserves. Hiermee komen de continuïteitsreserves op het niveau van € 208.456,-. Dit niveau van de continuïteitsreserves is 26,07% van de jaarinkomsten (€ 799.355,-) en voldoet hiermee aan het door de Raad van Toezicht in het verleden bepaalde minimum van 20% van de jaarinkomsten.

9.2 Balans per 31 december 2022

Stichting Natuur en Milieufederatie Groningen

Balans per 31 december 2022

	Ref.	31 december 2022		31 december 2021	
		€	€	€	€
Activa					
Vaste activa					
<i>Materiële vaste activa</i>	1				
In het kader van de doelstelling			13.513		1.841
Vlottende activa					
<i>Vorderingen</i>	2				
Debiteuren		15.290		88.817	
Overige vorderingen en overlopende activa		<u>197.777</u>		<u>123.733</u>	
			213.067		212.550
<i>Liquide middelen</i>	3		281.977		364.390
			<u>508.557</u>		<u>578.781</u>
Passiva					
Reserves en fondsen	4				
<i>Reserves</i>					
Continuïteitsreserve		208.456		257.843	
Bestemmingsreserves		<u>73.485</u>		<u>83.485</u>	
			281.941		341.328
Voorzieningen	5				
Voorziening eigen risico ziekteverzuim		11.000		11.000	
			11.000		11.000
Kortlopende schulden	6				
Crediteuren		26.080		63.878	
Nog te besteden subsidies		33.507		0	
Belastingen en premies sociale verzekeringen en pensioenen		49.994		31.931	
Overige schulden en overlopende passiva		<u>106.035</u>		<u>130.644</u>	
			215.616		226.453
			<u>508.557</u>		<u>578.781</u>

9.3 Staat van baten en lasten over 2022

Stichting Natuur en Milieufederatie Groningen

Staat van baten en lasten over 2022

	Ref.	Rekening 2022	Begroting 2022	Rekening 2021
		€	€	€
Baten	7			
Geworven baten	7.1			
Particulieren		0	0	0
Bedrijven		0	0	97.000 *)
Loterijorganisaties		0	0	0
Subsidies van overheden		287.953	269.700	264.400
Verbonden organisaties zonder winststreven		365.950	268.000	325.967
Andere organisaties zonder winststreven		15.000	35.000	31.622
Som van de geworven baten		668.903	572.700	718.989
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten e/o diensten	7.2	106.937	250.000	79.483
Overige baten	7.3	23.515	0	48.414
Som van de baten		799.355	822.700	846.886
Lasten				
Besteed aan doelstellingen	8			
Ecologie en Milieu		290.927		318.377
Klimaat en energie		305.376		302.831 *)
Duurzaam Leven		103.538		94.202
Thema's integraal		158.835		92.407
		858.676	822.650	807.817
*) inclusief € 99.701 direct doorgegeven startsubsidies				
Wervingskosten		0	0	0
Kosten beheer en administratie 1)		0	0	0
Som van de lasten		858.676	822.650	807.817
Saldo voor financiële baten en lasten		-59.321	50	39.069
Financiële baten en lasten	9	-66	0	-122
Saldo van baten en lasten		-59.387	50	38.947
Resultaatbestemming				
Bestemmingsreserve Grootchalige bijeenkomsten		-10.000		
Continuïteitsreserve		-49.387		
		-59.387		

1) De provinciale milieufederaties hanteren voor het inzichtelijk maken van deze kosten een uniforme systematiek die gebaseerd is op de aanbeveling Toepassing van Richtlijn 650 voor Kosten Beheer en Administratie van de Vereniging Fondsenwervende Instellingen (VFI). De kosten voor beheer en administratie worden inzichtelijk gemaakt in de Toelichting bestedingen, (zie bijlage 1) maar worden in de staat van baten en lasten volledig toegerekend aan de doelstellingen.

Jaarrekening 2022

2

9.4 Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Stichting Natuur en Milieufederatie Groningen

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en voor de bepaling van het resultaat

Informatie over de rechtspersoon

De Natuur en Milieufederatie Groningen heeft in 2020 samen met andere partijen de Coöperatie Van Ons U.A. opgericht. In deze coöperatie werken we met vertegenwoordigers van lokale energie initiatieven samen, om op een professionele wijze een verantwoorde invulling van de lokale energietransitie te realiseren. Het is een coöperatie met een uitgesloten aansprakelijkheid voor de leden, dus voor de Natuur en Milieufederatie Groningen vloeien hier geen financiële risico's uit voort.

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Richtlijn 650 Verslaggeving Fondsenwervende Instellingen.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Algemeen

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. De activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde, tenzij in de toelichting op de betreffende balanspost anders is vermeld.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen. De afschrijvingen zijn gebaseerd op de verwachte economische levensduur. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming. De materiële vaste activa worden aangewend in het kader van de doelstelling.

Overige activa en passiva

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde inclusief de transactiekosten. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de bedragen waartegen de schuld moet worden afgelost.

De overige activa en passiva worden opgenomen voor de nominale waarde.

Stichting Natuur en Milieufederatie Groningen

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de aan het verslagjaar toegerekende baten en de bestedingen over het jaar.

Exploitatiesubsidies worden als bate verantwoord in de winst-en verliesrekening in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen.

De overige baten en lasten zijn toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten zijn slechts opgenomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar zijn in acht genomen, indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Projectgelden betreffende nog niet afgeronde projecten, die aan het eind van het verslagjaar niet zijn besteed, worden opgenomen op de balans.

Pensioenen

De Natuur en Milieufederatie Groningen is sinds 1 januari 2007 aangesloten bij de Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw (BPL). De Natuur en Milieufederatie Groningen heeft -mits de verschuldigde premies tijdig en volledig worden voldaan- geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een te lage dekkingsgraad bij de Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. Met betrekking tot de pensioenregeling zijn derhalve alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

9.5 Begroting 2023

BATEN	
Geworven baten	5.00
Subsidies bedrijven	
Subsidies overheden	
- ~~Meerjare~~ basissubsidie Provincie Groningen	257.90
- Incidentele projectsubsidie overheden	30.00
Bijdragen verbonden organisaties zonder winststreven	
- Nationale Postcode Loterij via landelijke koepel ~~NMF's~~	118.00
- Overige verbonden organisaties	160.00
Bijdragen overige organisaties zonder winststreven	35.00
Totaal geworven baten	605.90
BTW belaste activiteiten (Projectsubsidies en opdrachten)	335.00
Onttrekking bestemmingsreserves	10.00
Rentebaten	
TOTAAL BATEN	950.90
LASTEN	
Personeel	
Totaal salarissen, sociale lasten en pensioenlasten	772.00
Werk door derden	
Reis-en verblijfkosten	8.00
Ziekteverzuimverzekering	12.50
Scholing en training, werving en overige personeelskosten	9.00
Onbelaste (thuiswerk) vergoedingen	19.00
Totaal personeel	818.50
Huisvesting	
Huur en servicekosten	28.40
Schoonmaak, reparaties, onderhoud en klein inventaris	3.80
Verzekeringen en belastingen	70
Totaal huisvesting	30.70
Organisatie	
Bestuurskosten / RvT / RvA,	1.00
~~Accountant, salarisadministratie en financiële administratie~~	34.00
Automatisering, internet en telefoon	15.50
Kantoorartikelen en -kosten, website, CRM	11.00
Bankkosten	50
CBF keur	2.75
Werkoverleg, huishoudelijke kosten en overige organisatiekosten	5.00
Totaal organisatie	69.75
Afschrijvingen	
Totaal afschrijvingen	6.55
Projectkosten	
Specifieke projectkosten	25.00
Totaal projectkosten	25.00
TOTAAL LASTEN	950.50

9.6 Beleid bezoldiging directeur-bestuurder

De Raad van Toezicht van de Natuur en Milieufederatie Groningen heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het

beleid wordt periodiek geactualiseerd. In december 2022 is deze door de Raad van Toezicht geëvalueerd. Dit heeft niet geleid tot een wijziging in het beleid.

De Natuur en Milieufederatie Groningen handelt bij de bezoldiging van de directeur-bestuurder conform de Regeling Beloning directeuren van goededoelenorganisaties. In deze regeling wordt de waardering van directiefuncties gereguleerd aan de hand van een puntensysteem, de Basis Score voor Directiefuncties (BSD-punten). Deze BSD-punten worden toegekend op basis van enkele kwantitatieve en kwalitatieve kenmerken van de goededoelenorganisatie, onderverdeeld in drie hoofdcriteria: de omvang, de complexiteit en de organisatorische context. Tot slot speelt het directiemodel een rol.

De berekening van de BSD-punten voor de Natuur en Milieufederatie Groningen is als volgt:

Criterium OMVANG		Score	
Directe besteding aan de doelstellingen	€	800.000	80 BSD-punten
Beheer van reserves en fondsen			5
Aantal medewerkers en vrijwilligers	fte	10	35 BSD-punten
		Subtotaal	120
Criterium ORGANISATORISCHE CONTEXT			
Aansturing door koepelorganisatie			65 BSD-punten
Toezicht op directie			80 BSD-punten
		Subtotaal	145
Criterium COMPLEXITEIT			
Diversiteit portfolio en activiteiten			90 BSD-punten
		Subtotaal	90
Directiemodel: ENKELVOUDIGE DIRECTEUR		Totaalscore	355 BSD-punten

De regeling geeft aan de hand van deze BSD-score een maximumnorm voor het jaarinkomen. Bij de BSD-score van 341-370 punten geldt een maximaal jaarinkomen van € 105.101,- voor 1fte /12 maanden.

Het voor de toetsing aan het geldende maximum relevante werkelijke jaarinkomen van de directie bedroeg in 2022 € 99.787,- voor J.W. Lobeek (1 fte/12 maanden). Deze beloning bleef binnen het geldende maximum.

Het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellings, de werkgeversbijdrage pensioen, de pensioencompensatie en de overige beloningen op termijn bleven met een bedrag van € 116.105,- binnen het in de regeling opgenomen maximumbedrag van € 130.500,- per jaar.

De belaste vergoedingen/bijtellings, de werkgeversbijdrage pensioen en de overige beloningen op termijn stonden bovendien in een redelijke verhouding tot het jaarinkomen.

De hoogte en samenstelling van de bezoldiging worden in de jaarrekening toegelicht in de Staat van baten en lasten.

Al 25 jaar steun van de Postcode Loterij

Netwerkdirecteur Annie van de Pas verraste het team van de Postcode Loterij eind 2022 op hun kantoor om even stil te staan bij het jubileum.

De Natuur en Milieufederaties mogen al 25 jaar lang rekenen op de steun van de Nationale Postcode Loterij. De vaste jaarlijkse bijdrage van 2,25 miljoen euro maakt het mogelijk dat wij ons samen met 1.200 lokale initiatieven kunnen blijven inzetten voor mooie en duurzame provincies. De impact die we hiermee realiseren, was niet mogelijk geweest zonder deze hulp. Wij zijn de Postcode Loterij en alle deelnemers dan ook enorm dankbaar voor hun bijdrage.

Annie van de Pas, netwerkdirecteur van de Natuur en Milieufederaties: 'De bijdrage van de Loterij is al 25 jaar een fundament voor de realisatie van vele mooie lokale projecten die wij in de 12 provincies kunnen realiseren en zorgt ook voor een belangrijke impuls voor landelijke projecten zoals Energietuinen en Plan Boom. Het is fantastisch dat we op deze manier in heel Nederland extra stappen kunnen zetten.'

Extra schenkingen

Naast de jaarlijkse bijdrage hebben de Natuur en Milieufederaties samen met Vogelbescherming Nederland, LandschappenNL, IVN Natuureducatie en SoortenNL in 2022 een extra schenking van 1,7 miljoen euro ontvangen om [groene vrijwilligers](#) te ondersteunen. Hiermee kunnen we ze nog beter helpen bij het vergroenen van hun eigen buurt. In februari 2023 kregen we nog meer goed nieuws: De Postcode Loterij gaat ons project [Boer&Buur met Natuur](#) ondersteunen met een bijdrage van 2 miljoen euro. Met dit initiatief stimuleren we groene boeren en actieve burens bij het versnellen van hun plannen en het wegnemen van belemmeringen.

- Bekijk [de video](#) waarin we laten zien hoe we met de hulp van de Postcode Loterij Nederland groener maken.

- Lees het interview* met Jan-Willem Lobeek over wat de steun van de Postcode Loterij voor de Natuur en Milieufederatie Groningen betekent.

[* de interviews staan gegroepeerd op deze pagina:

<https://www.natuurenmilieufederaties.nl/nieuws/25-jaar-samen-sterk-met-deze-interviews-vieren-we-ons-jubileum/>]